GVILIELMI FABRICII HILDANI CHIRURGI

DE COMBUSTIONIBUS,

QUAE OLEO ET AQUA fervidâ, ferro candente, pulvere tormentario, fulmine, & quavis alia materiâ ignitâ fiunt

LIBELLUS:

IN QUO DIFFERENTIÆ, SIGNA, PROGNOSTICA, ET Curatio, tùm ipsarum combustionum tùm omnium ferè Accidentium perspicuè describuntur.

Cui accessit Bustum,

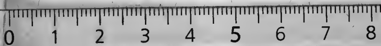
In quo accensi sunt odores suavissimi memoriæ Nobilissimi viri D. CAROLI UTENHOVII, C.F.

BASILEÆ,

Sumptibus LUDOVICI REGIS.

MDCVII.

GENEROSO, VIRTUTE ET DOCTRINA VERE NOBILISSIMO, PRUDENTIA SUMMAQUE HUMANITATE PRAESTANTISSIMO VIRO

DOMINO

SEBASTIANO AB HATZFELT, DOMINO IN WILDENBERG CROTORFF. &c.

LITERATORUM PATRONO MAXUMO

DOMINO SUO BENIGNISSIMO

hunc

DE COMBUSTIONIBUS TRACTATUM

Grati animi & perpetuæ obſervantiæ monumentum

GVIL. FABRICIUS HILDANUS

offert, conſecratq;.

EPISTO-

EPISTOLA DEDICATORIA.

Quemadmodum ex minima scintilla GENEROSE DOMINE, *sæpißimè ingentem flammam & incendium maximum, quod pagos & oppida integra consumit, excitari videmus: Sic non rarò ex affectu levißimo, qui & prima fronte nullius momenti videbatur, morbum diuturnum, imò etiam incurabilem, & lethalem procedere, usu atque experientiâ indies edocemur.*

Quid enim quæso Acaro levius ac vilius corpori humano accidere posset? Attamen ex eo alterum interiisse, alterum verò quasi ex Cymba Charontis ereptum fuisse, in meis Observationibus annotavi. Hujus autem rei causa, aut ex parte ægri, aut ex parte Chirurgi, accidit. Ex parte Aegri; quando corpus pravis humoribus, aut sanguine, vel quantitate vel qualitate peccante, refertum est, neque æger consilio

Medici obtemperare, neque illam, quam deberet, victus rationem observare velit. Tunc enim ex minimo quolibet affectu externo commoti humores ad partem affectam, cum impetu confluunt, ac primò quidem dolorem ac inflammationem, mox febrim, aliaq; graviora symptomata excitant. Vnde non immeritò morbi hi, à vitiosis ac pravis humoribus orti, à Gal. Method. med. lib. 4. & alibi, inter morbos magnos numerantur.

Ex parte verò Chirurgi, fiunt ex affectibus levissimis morbi magni, aut etiam lethales, quando is exactam artis cognitionem non habuerit, aut in curando negligens fuerit. Cùm enim OCCASIO PRAECEPS, *ut rectè monuit Hippocrates, ac materia, circa quam versatur Ars, ut Galenus docet, continuò fluat, corpusq; nostrũ mutationibus obnoxium, & tùm à causis intrinsecis, tùm extrinsecis facilimè alteretur, temporis habenda est ratio, ne Occasio hæc aut illa circa ægrum facienda, prætereat. Summa igitur in Chirurgo diligentia, vigilantia & sobrietas requiritur. Prætereà ad exactam*

artis cognitionem, simplicem aliquam habere notitiam, aut externorum affectuum curandorum experientiam, videlicet vulnera curare, luxata aut confracta ossa reponere, aut calculum extrahere, Chirurgo haud sufficiet, sed ut alterum oculum ad interna viscera, alterum verò ad externum affectum, fixum insuper habeat, necesse est. Nisi enim recta ægro præscripta fuerit victus ratio, corpusq; à pravis humoribus, si Cacochymiâ, aut sanguine, si Plethorâ adsit, expurgatum fuerit, ex minimo quolibet affectu externo, morbus magnus aut lethalis expectandus erit: humores enim ex corpore doloris vi, ad locum affectum impetu confluũt attrahunturq;, Galeno attestante. Hanc autem cognitionem non ex simplicissima aliqua experientia, multò minus ex traduce de patre in filios, ut plerisq; gloriantur, sed ex Hippocratis, Galeni, aliorumq; probatissimorum Medicorum atque Chirurgorum monumentis haurire licet. In primis verò in admiranda illa & divina structura humani corporis, ut notitiam non superficiariam habeat Chirurgus, necesse est. Sed proh do-

lor, quamplurimi hodie exercent hanc artem tam nobilissimam, tamq; à vetustissimis Imperatoribus & Regibus celebratam, aliarumq; omnium artium dignissimam habitam, qui vix quisnam Hippocrates aut Galenus fuerit, sciant, imò nec vernaculam suam linguam legere noscāt.

At quia Ignorantia homines impudentes & audaces efficit, qui quamvis in morbis curandis methodum nullam observent, liberrima tamen & impudentissimâ audaciâ multa promittunt, multaq; de morborũ constitutionibus blaterant, Quãdoquidem

Insipienti inest major jactantia menti,
  Vas etenim pleno tinnit inane magis.

Nunc hepar & pulmones consumptos putrefactosq; esse. Sed illos in integrum posse restituere, se jactant, Nunc calculum, marmoris instar, licet induratum, absq; periculo posse conterere, & expellere, multaq; alia vana & impossibilia promittunt. Sed ut & aliquid agere videantur, hic colocynthide, ille antimonio vel simili medicamento acri humores educit, decoctum ligni guajaci exhibet, aut membra levissima

aliqua scabie aut dolore affecta, hydrargiro inungit, à quibus medicamentis sic imprudenter, & citra judicium exhibitis & applicatis, sæpissimè ægroto plùs accedit periculi, quàm à morbo ipso. Interim, (quod caput rei est) pecuniam simul emungunt. Hinc apud illos augetur divitiæ, augeturq; apud vulgus eorum æstimatio & authoritas, adeò ut tandem eruditi atq; exercitati Medici ac Chirurgi, qui juventutem multis vigiliis multisq; laboribus ad Artem ex veris fundamentis addiscendam, consumpserunt, contriveruntq;, non solùm à plebeis frequenter, verum etiam à magnatibus sæpè negligantur. Tàm depravatum est ætatis hujus exulceratissimum sæculum. Mirum itaq; non est, si sæpissimè ex minimis quoq; & levissimis externis affectibus, gravissimi, imò & lethales oriantur morbi, si item curationes sinistrè succedant, si deniq; tot homines ab hujusmodi imperitorum barbitonsorum, seplasiariorum, Judæorum ac carnificum fænore trucidentur, aut ad minimum ad summam miseriem, & membrorum suorum impotentiam, redigantur. Hanc porrò imperitiam

& ignorantiam artis, persæpè barbitonsores, aliosq; Chirurgiam exercentes à naturali, & à Deo constituta via, morbos curandi per remedia licita, abstraxisse, atq; ad illicita, diabolica & superstitiosa media rapuisse, observavi, quorum nonnullos cognovi, qui ad hominum morbos curandos, conjurationibus, S. S. Scripturæ vocibus, vel conceptis, & collo suspensis verbis utebantur: Alios, qui ad vulnera curanda, non vulnus ipsum curabant, sed lapidem, cultrum, gladium, aut baculum, qui vulnus inflixerat, deligabant atq; fasciabant. Quam curationem dicant illi, quicquid velint, illicitam tamen, magicam, & planè diabolicam esse, quinetiam tum in sacris, tum Patrum scriptis vetitam, testantur viri graves. Meritò itaq; in Republica Christiana benè cõstituta, hujusmodi præstigiosi & magici Curatores, tolerandi non sunt. Quam ob causam sanitas à Deo, tum precibus supplicibus, tum adhibitis à Deo creatis naturalibus remedijs, petenda est, nec unquam malum faciẽdum, quemadmodum monet Divus Apostolus Paulus Rom. 3. cap. vers. 8. ut inde bona eveniant.

Quicunq;

Quicunq; verò ad morborum Curationes, aut præservationes caracteribus, & verbis S. S. Scripturæ collo appensis, aliisq; superstitiosis conjurationibus utuntur, verbo Dei abutūtur, & contra secundum præceptum gravissimè peccant.

Porrò Combustiones etiamsi non spernendæ, res tamen eò devenit, ut vulgò susq; deq; habeantur, adeoq; quilibet sutor, textor, circumforaneus, & similes stupidissimi asini, illas curare nunc aggrediantur. Quæ verò inde sequantur mala, quamq; jacturam sanitatis plurimi, qui superficiaria combustione herpetes exedentes, & ulcera incurabilia, contrahunt, faciant, verbis hîc exponere supervacaneum videtur, cùm res ipsa loquatur.

Cæterùm quamvis à multis ab hinc annis methodum facilimam & tutissimam Combustiones curādi invenissem, lubensq; in Chirurgicam artem exercentium utilitatem & ægrorum salutem, typis mandassem, diu tamen suppressi, & animo suspensus fui, quid agerem, ut rectè agerem. Quandoquidem tàm varia tamq; diversa

hoc tempore sunt hominum judicia, ut quæ uni sapiunt, alteri nauseam provocent. Verùm postpositis hisce, aliisq; nonnullis rationibus, quæ me ab instituto meritò deterrere potuissent, Christianâ tamen charitate commotus, quicquid occupationibus meis temporis suffurari licet, id libenter in tyronum & ægrorum utilitatem impendo. Faxit Deus Opt. Max. ut uberrimus inde fructus ad Asclepiadeam familiam redundare possit.

Hunc verò quantulumcunq; laborem meum sub celeberrimi nominis tui patrocinio & auspicio, GENEROSE DOMINE, ideò in lucem dare statui: Primò, quòd inter viros literatos, doctrinæ præstantiâ, & ingenii acumine, non infimum tibi occupaveris locum, & etiamnum continuò bonis literis incumbas, ita ut de tractatione materiæ hujus non solùm censuram ferre, verùm etiam illam, contra maledicentium morsus, si opus sit, vindicare potens sis. Deinde propter singularem amorem atq; humanitatem, quâ totum illud temporis spacium, quod Coloniæ trivi, me amplecti

plecti non solùm dignatus es, verùm etiam præ aliis quàm plurimis viris doctis & eruditis, in gravissimis quoq; affectibus, adhibere, valetudinemq; corporis tui tuorũq; mihi committere volueris. At quum nunc privatim locus gratias referendi, non concedatur, publico hoc testimonio perpetuam animi mei gratitudinem atq; observãtiam, ergà G.T. totamq; familiam Hatzfeldiorũ, testari volui. Ad calcem autem libri, carmina nonnulla in Nobilissimi & Doctissimi viri D. CAROLI UTENHOVII, æternam laudem ac memoriam à viris doctis conscripta, & mihi communicata, adjicere libuit, quæ te propter summum viri hujus in te amorem, in meliorem partem interpretaturum, confido.

Munusculum itaque hoc Chartaceum GENEROSE DOMINE observantiæ meæ perpetuum monumentum pro solita tua in me humanitate ac benevolentia, benignè ut suscipias, summoperè rogo atq; flagito. Vale GENEROSE & humanissime Domine cum Nobilissima tua conjuge, & sobole generosissima, totaq; familiâ

HATZFELDIORUM, quam, ut DEUS OPT. MAX. diutiſsimè incolumem conſervare, ac omnibus ſpiritalibus ac temporalibus bonis ditare dignetur, demiſſè precor. Ex Muſæolo noſtro Machaonico 20. Januarij.

1607.

Tuæ generoſitati addictiſſimus
Guil. Fabricius, Hildanus.

IN ORNATISS. VIRI GVILHELMI FABRICII
Hildani chirurgica medicaque arte nobilis.
Hexast. Caroli Utenhovii.

Hæc est Cheirurgi pariter Medicíq; VVILHELMI
Vulnera qui sanat corporis, effigies
FABRICII, manibus non tantùm; at melle suâuis
Alloquii & linguæ vulnera Cordis ope.
Quis neget ergo illum Medicum pariterq; Cheirurgum
Verba etenim ægrotæ sunt Panacea animæ.

ΜάΚΑΡΟΛΟC ΟΥΘΕΝ ΟΒΙΟC.

Eruditione Virtutis Pietatis laudibus insigni Viro,

Domino GVILIELMO FABRICIO Hildano,

Medico celeberrimo, Chirurgo præstantissimo.

Dum sua Romulidæ jactarēt signa per orbem:
Urbis dum sceptrum dum foret orbis idem.
Hi valido adversas peterēt dum Marte phalanges:
Servanti civem querna corona data est.
Quid tibi, Christiadûm servanti millia, Doctor,
Quid dignum meritis sancta caterva dabit?
Querna corona minor, minor aurea: laurea factis
Inferior, dignas non habet Indus opes.
Sed tibi præ reliquis quæ pandet dona Viretus?
Quæ tibi Mæonidûm Pæonidumq; decus?
Præco tuæ virtutis erit, dum spiritus artus
Hos reget, & fragilem me mea membra ferent.
Debetur mea Musa tibi, mea Carmina dextræ
Debentur Medici: profuit illa mihi.
Pro quibus ut meritis reddatur gratia, laudes
Ut poterit panget parva Camœna tuas,
FABRICIO faveant, faveāt pia Numina dextræ,
Millia quæ è stygiis multa reduxit aquis.
Nec tantùm Helvetiis quæ dextera floret in oris:
Præbet at externis scripta legenda viris.
Scripta legendis viris, quæ Phœbo pectora forment,
Pæonio famulos adjiciantq; Choro.

Jam

Jam sileant fratres Podalirius atq; Machaon:
Nam nostro auxilium majus in orbe viget.
Tu nūc invidiâ major, GUILELME*; triumpha,*
Ingenio referens præmia digna tuo.

Nicolaus Viretus
Thononiensis.

In Thesaurum Vulcanium G.F.Hildani.

Quis novus in lucē iam prodit, amice, libellus
Hic Latia nobis lingua, quem scripsit acutè
Fabricius? validæ thesaurus hic est Medicinæ
Vulnera sanantis, tibi quæ intulit ustio quævis.
Nam seu vulgaris casu te læserit ignis,
Seu quæcunq; ab eo sumpsit substantia vires
Lædendi, veluti ferrum, & quodcunq; metallum;
Et liquidum quodvis; nitri quoq; pulveris ardor:
Hic certam poterit monstrare viamq; modumq;
Curandi codex: meritò ut Vulcanius hostis
Inscribi poßit; sive Inviolabile scutum
Hildensis Fabri, contra omnes ignipotentis
Inflictus Fabri sicula regnantis in Æthna.
Nec modò terrestris metuit Mulciber arma
Parve liber: sed & æthereo, qui mittit Olympo
Fulmina, dum antidotū insuperabile & acre paratum
Esse sibi sentit: quò informes non modò nævi
Tolluntur: verùm & cruciatus quo levigentur
Ardentes, fugiantq; truces rabidiq; dolores.
Ustio præterea poßit quid fervida, quidve
Frigida, queisq; eadem curari sedulò poßit

Artibus atq; modis, charta erudièris eadem.
Tu saltem ut, caveas, urat malè conscia mens te:
Cujus ad ardores nullum medicamen in hortis
Crescit: at æternæ sequitur mala flamma gehennæ.

Versus, qui videt hosce claudicantes
Vulcanum sciat hisce claudicantem
Tractari. nihil ergo amice mirum
Versus materiæ suæ QUADrare.

M. Quad.

GVILIELMI FABRICII HILDANI CHIRVRGI

DE

Combuſtionibus, quæ oleo & aquâ fervidâ, ferro candenti, pulvere tormentario, fulmine & quavis alia materiâ ignitâ, fiunt,

Libellus:

In quo

Differentiæ, Signa, Prognoſtica, & Curatio, tum ipſarum combuſtionum, tum omnium ferè eorum Accidentium, perſpicuè deſcribuntur.

Definitio, & cauſæ Combuſtionum.

CAP. I.

VANQVAM Combuſtio ſit affect⁹ omnibus notiſſimus, attamen clarioris doctrinæ gratiâ, antequàm ulteriùs progrediamur, eum ſic deſcribemus.

Combuſtio eſt ſolutio continui Epidermidis, & Cutis ut plurimùm, nonnunquàm et- *Definitio cōbuſtionis.*

iam carnis musculosæ, Venarum, Arteriarum, Nervorum, &c. vi ignis impressa. Hanc autem combustionem sequuntur mox dolor acerbissimus, inflammatio, pustulæ: & si combustio profunda, corpusq; cacochymicum fuerit, facillimè degeneratur in ulcus fœtidissimum & malignũ, quamprimùm enim ignis, aut res ignita cutem attigerit, ratione caliditatis & siccitatis ignis, humidum radicale, ex parte illicò exiccatur: hinc cutis indurescit, & contrahitur: quòd reliquum est humoris in cute, & proximis partibus, supra modum incalescit, & acquirit naturam ignis.

Porrò durities illa cutis (quia circumjacentes partes contrahit) item ebullitio humorum, & solutio continuitatis, protinùs acerbissimum excitant dolorem, ille verò ex proximis partibus ad se attrahit multos humores, qui (si combustio levis fuerit.) sub Epidermide concurrunt, eamque, quia vi ignis induruit, nec transpirationem admittit, in altum elevant, hinc fiunt pustulæ. Si autem combustio insignis fuerit, ita ut vera cutis simul læsa, in escharam indurata fuerit, tunc humores innati, & quicquid continuò ratione doloris adfluit, retinentur, & incarcerantur sub cute illa indurata, inde non solùm augetur eorum caliditas, quam ab igni acceperunt, verùm etiam quicquid sanguinis & humorum ex corpore, & proximis partibus adfluit, simul incalescit, effervescit, & acrimoniam quandam acquirit, hinc fit, ut humores

illi locum affectum erodât, & ulcus magnum efficiant.

Cæterùm notandum est, quemadmodum multiplices & diversæ occurrunt materiæ, quibus ignis vim & Qualitatem suam imprimit, quæ, ut substantiâ differũt, sic etiam una multò vehementiùs urit, quàm altera. Itaque quantò durius & solidius existit lignum, aut metallum aliquod, tantò vehementiorem in se quoque retinet calorem. Calor item olei, pinguedinis, ceræ, picis, sapæ ad consistentiam coctæ, uti postea declarabimus exemplo, & eorum, quæ facilè adhærent, multò est vehementior, calore aquæ fervidæ, quandoquidem experientia docuit, plumbum & stagnum in oleo fervido liquefieri, id quod nunquam fiet in aqua, quantũvis in summo gradu caliditatis fuerit. Quando calx extinguitur, tunc adeò incalescit, ut non solùm cutem & carnem urat & exulceret, verùm etiam cutem, nervos & iuncturas violenter contrahat. Ignis verò omnium vehementissimus & periculosissimus, est ignis cælestis, sive fulminis: continet nanque in se quasdam facultates supernaturales, quemadmodum suo loco exponemus.

Gradus & distributio combustionum in tres species, item ex quibus Indicationes curativæ petendæ.

CAPUT II.

QVamvis autem combustio à diversis fiat materijs, metallis & liquoribus, quemadmodum diximus, nihil tamē, vel parùm id facit ad curationem. Quandoquidem combustio ferro candenti facta, similis est combustioni Auro aut argēto candenti factæ. Sic & combustiones sive oleo fervido, cerâ, pice, &c. factæ fuerint, inter se (quantum ad materiam) non differunt, neque particularem requirunt curandi methodum. Quemadmodum clariss. D D. Laurentius Joubertus vir eximius & de Chirurgia benè meritus, testatur. Nulla igitur sumenda est indicatio curativa ex materia ignita, sed potiùs ab effectu quem impressit. Ut autem curatio rectè instituatur, distribuemus combustiones omnes, à quacunq; fuerint factæ, materiâ ignitâ, in tres gradus seu species, nempè in levissimá, mediocrem & insignem. Si enim materia, quę urit non usq; adeò diu adhæserit corpori nostro, aut levis fuerit, quemadmodum stramē, linum, stupæ, aut lignum aliquod leve, vel aqua, quæ citò defluit, tunc tantummodò elevantur pustulæ, estque hic primus gradus seu species.

Prima Indicatio ex quibus sumēda.

ſpecies. Si verò materia paulò diutiùs adhęſerit, aut violentiore calore prædita fuerit, tunc non ſolùm elevantur puſtulæ, verùm etiam cutis vera ſuo humido radicali ex parte deſtituitur, & aliquo modo exiccatur & contrahitur, nondum tamen facta eſt eſchara. Tertiò ſi res ignita diutiſſimè adhæſerit, & violentiſſimum calorem in ſe continuerit, tunc non ſolùm cutis, verùm etiam caro, venæ, arteriæ, nervi, &c. comburuntur, contrahuntur, & in Eſcharam ſiccantur: quandoquidem humidum innatum vi ignis exiccatum & conſumptum eſt. Sunt itaq; medicamenta mutanda & applicanda ſecundùm has differentias, quemadmodũ poſteà declarabimus. Secunda Indicatio ſumitur à parte affecta: non enim unum idemq; medicamentum ſimul convenit oculo, membro virili, nervo, iuncturis, carni muſculoſæ, &c. Mulieres item, pueri & qui exquiſito ſenſu præditi ſunt, debiliora requirunt medicamenta; contrà verò fortiora, qui duram habẽt carnem, & robuſtiores ſunt homines, ut Galenus rectè admonuit: Ex hac deſcriptione & diſtributione combuſtionum facilè apparet curandi methodus, quam nos poſteà tribus capitibus, prout combuſtiones in tres ſpecies diſtribuimus, Deo dante declarabimus.

2. Indicatio.

De arte curat. ad Glaucon. lib. 2. cap. 9.

Signa, quibus tres illi gradus combustionum cognoscendi & distinguendi.

CAPUT III.

QVia combustiones in tres divisimus species vel gradus, ac deinceps ad uniuscujusq; speciem propria præscripturi simus remedia, necesse est, ut quomodo eæ signis & notis distinguendæ sint, declaremus. Signa itaque primæ speciei, sive levissimæ combustionis hæc sunt: cutis rubicunda, dolor acerbissimus & pungitivus, non aliter, ac si cutis semine urticæ fricata esset. Mox, (nisi citissimè occurratur ægro remedijs aptis) inflatur locus, & elevantur pustulę, in quibus aqua clara & alba continetur, tandem quoq; Epidermis separatur. Ex circumstantijs quoque cognoscitur combustio levis, nimirùm rem ignitam levem fuisse, quemadmodum stramen, linum, stupæ, & similia: aut statim defluxisse, ut aqua fervida, vel corpus exiguo momento attigisse. Contrà verò in altera specie, res ignita aliquandiu corpus attigit, vel vehementiorem in se habuit calorem, quemadmodum ferrum ignitum, aut metallum aliquod liquefactum, lignũ durissimum, pix, oleum, cera, vel simile quid. Hinc fit, ut pars illicò infletur, rubescat, doleat, urat, & ipso momento pustulæ eleventur, in quibus conti-

Signa primæ speciei combustionis.

Signa secundæ speciei.

continetur aqua ſubtilis, & flaveſcens, æger(q); de tenſione cutis conqueritur: eſt enim vi ignis contracta atque tenſa. In ultima verò ſpecie, ipſo quoque momento, dum res ignita adhæret corpori, elevantur puſtulæ, ſed illicò denuò concidunt, eo præcipuè loco, in quo combuſtio inſignis & vehemens eſt: ſubjecta verò cutis nigra, vel ſaltem livida conſpicitur, & obtusè ſentit, ſi ſcalpello pungatur; eſt enim dura, & exiccata cruſta, ea cùm deciderit, remanet ulcus profundum, & putridum. Ex natura rei ignitæ, & ſpacio, quo corpori adhæſit, combuſtio inſignis cognoſci licet. *Signa tertiæ ſpeciei.*

Porrò quamprimùm Chirurgo occurrit combuſtio, inquirat ad quamnam ſpeciem ſit referenda, hoc eſt, an levis, mediocris, vel inſignis fuerit; ſi levis, impediat remedijs, ſequenti 6. cap. declarandis, ne puſtulæ eleventur: ſi verò mediocris, ad ſeptimum caput cõfugiat: Si enormis & magna, procedat, quemadmodum capite octavo declarabimus.

Prognoſtica Combuſtionum.

CAPUT IV.

Combuſtio levis, ubi cutis tantummodò læſa eſt, quantumvis dolorifica, facilè tamen & brevi curatur, & vix apparebit cicatrix, ſi modò recta & methodica inſtituta fuerit curatio. Contrà verò difficilè ſanatur combuſtio inſignis & magna, quæ

turpem & rugoſam poſt ſe relinquit cicatricem, propter cutis deperditionem & contractionem. Si puſtulæ in principio non aperiantur, tunc multi humores concurrunt ad partem læſam, qui putreſcunt, & acrimoniam acquirunt, ita ut cutem & carnem profundiùs erodant, ulcus putridum, & tandem cicatricem turpiſſimam efficiant. Sunt itaque puſtulæ ſtatim ab initio incidendæ, ut aqua acris & fervida effluere queat.

Puſtulæ cur à principio aperiendæ.

Facilè & parvo negotio ſaneſcit combuſtio in corporibus ſanis, & benè temperatis. Contrà difficillimè in corporibus cacochymicis & plethoricis, facileq; degenerat in ulcus putridum; dolor enim continuò ad ſe attrahit ex corpore humores & ſanguinem, hinc pars affecta incaleſcit, & inflatur, variaq; & peſſima ſymptomata ſequuntur.

Combuſtiones capitis & faciei.

Combuſtiones capitis & faciei, ſi magnæ & profundæ fuerint, glabras poſt ſe relinquũt cicatrices, quandoquidem cutis adeò arefacta & contracta eſt ab igne, poriq́ue clauſi, ut pili poſteà erumpere nequeant.

Combuſtiones membranarum oculi.

Combuſtio ad oculos præcipuè ciliorũ & membranarũ Adnatæ & Corneæ, quantumvis leviſſima ſit, periculoſa eſt, & facilimè viſus depravatio, aut ad minimum imbecillitas ſequitur, & palpebræ invertuntur.

Combuſtiones inguinum.

Periculoſæ item ſunt combuſtiones Inguinum, & difficilimè curantur: ſunt enim huiuſmodi membra per ſe humida, imbecilla & affluxui humorum obnoxia.

Combuſtio Ventris ſemper periculoſa eſt, difficilimeque curatur: ſunt enim muſculi abdominis propter inſpirationem, & expirationem, extenſionem, quæ fit mediante cibo & potu, excrementorum excretionem, riſum & clamores, in perpetuo motu, quemadmodũ Hildenæ in patria in quodam puero trium annorum ætatis, obſervavi: is enim combuſtione periculoſa ventris affectus, ultra menſes octo nobis multum negotii faceſſit. *Combuſtio ventris.*

Si verò Inteſtina aliqua in parte ſimul combuſta fuerint, lethale eſt. Eſt & Combuſtio Fulminis mortalis, uti ſuo loco dicetur. *Combuſtio inteſtinor.*

Combuſtio ad magna vaſa Arteriarum & Venarum periculoſa eſt, præcipuè ſi profunda fuerit: calor enim contrahit, & vaſa claudit, hinc ſpiritus & ſanguis ad vivificandum & nutriendum, non ſatis perfluere poſſunt: & tandem ſequitur Atrophia, nónnunquàm & Gangræna, quemadmodum in Tractatu noſtro de Gangræna & Sphacelo oſtẽdimus. Combuſtiones item ad nervos & Articulos facilimè contrahũt Juncturas, ideoq; ut Chirurgus in hujuſmodi combuſtionibus ſummam diligentiam adhibeat, & ſtatim ab initio medicamentis aptis duritiem & rugoſitatem cutis emollire, & calorem ab igne impreſſum, extrahere & diſſipare ſtudeat, neceſſe eſt. *Combuſtio ad magna vaſa Arteriar. & Venar.*

De duplici methodo combustionum curandarum.

CAPUT V.

QVamvis passim infinita ad Combustiones apud Practicos & plebejos in usu sint remedia, sive ea Emplastra, Vnguenta, Succi aut Aquæ distillatæ fuerint, nihilominùs tamen omnia ad hunc finem tendunt, nimirùm Empyreuma sive calorem ab igne in parte affecta relictum, aut suffocent, aut resolvant, & dissipent. Suffocatio autem Empyreumatis, fit aut frigidis & humidis medicamentis, veluti succis & aquis sempervivi, Lactucæ, Hyoscyami, Solatri, & similibus: aut frigidis & siccis, quemadmodum sunt bolus armenus, terra sigillata, cerusa, argilla fornacum, & hujusmodi Emplastica, quæ poros occludunt. Ita ut calor extraneus ab igne relictus, non aliter ac ignis in loco occluso, intus suffocetur & extinguatur.

Finis ad quē Combustionum remedia tendant.

Altera via extinguendi empyreuma in hoc consistit, ut calor extraneus, & humores acres resolvantur, & dissipentur, quemadmodum vidimus prunas extingui, si huc illucq; dissipentur. Id verò fit calidis medicamentis, ut sequenti capite declarabimus. Nunc operæ pretium est, inquirere, quænam methodus sit eligenda.

Qui primam methodum sequuntur, hoc axio-

axiomate Hippocratis, Contraria contrario- rum sunt remedia ; se fulciri putant. Cùm enim combustio sit accidens calidum, suo contrario, nempè frigidis empyreuma, & incendium ab igne relictum, extinguere conantur. Verissimum quidem esse recitatum Axioma Medicorum, fateor, sed refrigerationem in combustionibus per Accidēs fieri debere, sentio. Ex prima enim curandi methodo, cùm varia ut plurimū oriātur symptomata, quemadmodum posteà declarabimus, meritò rejicienda est. Non enim solùm Empyreumati occurrere sufficit, sed præcipuè alijs quamplurimis accidentibus, ut sunt dolor, retractio & rugositas cutis, stipatio pororum, &c. prospiciendum est, quæ omnia calida requirunt medicamenta. Hæc autem, ut penitùs intelligantur, videamus primò proprietates frigoris. Eas autem Hippocrates describit his verbis. Vlceribus frigidum mordax, cutem obdurat, dolorem intolerabilem facit, denigrat, rigores febriles, convulsiones & distentiones creat. Et Galenus: Subjectam materiā contrahere condensareque, frigidi semper est proprium. Id quoque perspicuum fit in oleo, pinguedine alijsq; rebus, quæ frigore densantur & indurescunt. Ex quibus perspicuum fit, frigida combustionibus planè adversari, & varia pessimaque accidentia procreare : Cutis enim ab igni indurata & contracta, magis ab usu frigidorum medicamentorum indurescit, & dolor augetur, hinc concurrunt humores,

Lib. de flatibus. Gal. meth. med. lib. 11. & li. de optima corporis constitutione.

Lib. de liqui dor. usu in fine, & lib. 5. aphor. 20. De simplic. medic. facult. lib. 4. cap. 1. & de usu part. lib. 16.

qui sub cute indurata non solùm retinentur, imò ab usu frigidorum Medicamentorum in profundum repelluntur, ibiq; magis magisq; incalescunt, & summam acrimoniam & malignitatem acquirunt. Hinc tandem fit Inflammatio, Abscessus, & nonnunquam Gangręna. Inclusus enim humor, quia perspiratione caret, illicò putrescit, ut Galenus testatur: vel quia calor adventitius, dum in parte læsa inclusus est, exiccavit humidum radicale, in quo consistit calor nativus, quemadmodum in Tractatu de Gangræna ostendimus. Hanc quoque ob causam monuit Hippocrates Erysipelas ab exterioribus ad interiora verti, non esse bonum. Sequitur & nonnunquàm si combustiones magnæ frigidis Medicamentis tractentur, Herpes exedens; humores enim sub cute inclusi acrimoniam & malignitatem acquirunt. Anno 1594. venit ad me Coloniam iuvenis, cui ex simplici Combustione Herpes totam tibiam à pede usque ad coxam invaserat, ita ut nonnulli tibiam abscidissent, si malum tantummodò sub genu fuisset. Hunc quâ methodo, & quibus medicamentis curaverim lector ex meis observationibus Chirurgicis intelligere poterit.

Lib. de inæquali intemperie.

Lib. 6. aphoris. 25.

Obseruatione 99.

Quum igitur animadverterem, quemadmodum prunas, si cineribus diligenter cooperiantur, calorem suum diu conservare, sic etiam Empyreuma, & humores, qui in combustionibus ad locum affectum confluunt, ab usu frigidorum medicamentorum intus retineri,

retineri, alteram potiùs methodum mihi ſelegi, quam hactenus etiam maximo cum fructu ægrotantium exercui. Quemadmodum enim pruna citò refrigeſcit, ſi diſperſa diſſipataq; fuerit: Sic citò refrigeſcunt, (per accidens tamen, ut Galenus teſtatur) calida medicamenta diſcutiendo & extrahendo Empyreuma: Quandoquidem calor, ut Hippoc. ſcriptum reliquit, cutem emollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, convulſiones mitigat, & ulcera ad ſuppurationem præparat, ideoq; etiam ijs partibus, quæ phlegmone infeſtantur, ejuſmodi applicantur medicamenta, à moderato calore tamen, humores liquefieri, vias ac poros dilatari, idem Galenus teſtatur. Frigida item turpem, rugoſam & lividam poſt ſe relinquunt cicatricem, ut ex Hippocrate oſtendimus: calida verò non item.

Libr. 2. ad Glauc. cap. 2.

Lib. 2. aphor. 22.

Gal. meth. med. lib. 4.

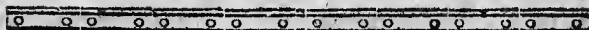
Meth. med. lib. 11.

Ut autem recta & methodica inſtituatur curatio combuſtionum, diligenter examinandi & inſpiciendi ſunt omnes effectus & accidentia combuſtionum, ut ſecundùm earum naturam remedia mutentur & applicentur, imprimis autem, quia propter ſolutionem continui, & ſubitam mutationem dolor ſubſequitur, qui violenter ad ſe attrahit ex corpore humores & ſanguinem, neceſſe eſt repellentibus medicamentis, defenſivis nimirùm, & faſcijs, in oxycrato, intinctis impedire, ne hujuſmodi humores & ſanguis in partem læſam confluant. Mox victus ratione, purgationibus, venæ ſectione, cucurbitulis, alijsque

Gal. meth. med. lib. 12.

Meth. med. lib. 3. & 5.

revulſionibus imminuantur, & ad alias partes trahantur & evacuentur humores & ſanguis. Quantum ad topica attinet, in prima ſpecie combuſtionum, ſi nondum elevatæ fuerint puſtulæ, evocetur empyreuma, & humores acres, unguento ex cæpis & hujuſmodi: ſi verò cutis combuſta, contracta & indurata fuerit, diligentia adhibenda eſt, ut ea emolliatur, & lubrica efficiatur. Id autem fit medicamentis calidis & humidis, ut ſequentibus capitibus fuſiùs declarabimus.

Curatio primi gradus Combuſtionum.

CAPUT VI.

PRimum & præcipuum negotium quod in combuſtionib9 eſt, ut Chirurgus impediat, ne puſtulæ oriantur, ſi enim id fieri poſſit, non eſt quod æger poſteà ullam moleſtiam vereatur. Itaq; quàm primùm quis igne, aqua, aut oleo fervido, aut ſimili quapiam re combuſtus, ac combuſtio levis fuerit, illicò locus ambuſtus aquâ, aut proprio ſputo madefiat, & ad ignem admoveatur, ut incaleſcat, quantum ferre poterit, vel in aquam calidam immergat locum ambuſtum: aut ſi id fieri nequit, intingatur ſpongia aut linteum reduplicatum in aqua calida & applicetur loco ambuſto: calor enim ille externus Empyreuma, hoc eſt, calorem ab igne in parte combuſta

busta relictam, ad se attrahit, ut Aristoteles & experientia testantur. Quemadmodum enim contusus scorpio ictui suo impositus, venenum propriũ ad se attrahit, sic calor calorem. Hinc cæpæ in mortario cum sale contusæ, & illicò loco combusto applicatæ, empyreumata extrahunt, nec sinunt ut pustulæ eleventur. Possunt & in talleolas scindi, & loco ambusto imponi, unus ad alterum, donec tota pars combusta sit cooperta. Sequens quoque unguentum empyreuma potenter extrahit, nec sinit pustulas elevari.

℞. Cæpæ crudæ ℥ j. ß. *Vnguentũ.*
Salis
Saponis albi veneti ana ℥ ß.

Misceantur in mortario, fiatque unguentum cum ol. rosac. & amygdalar. dulc.

Anno 1604. cùm dulcissima mea coniunx *Historia.* sapam in magno aheno coqueret ac ipsam spatula agitare vellet, ex improviso dextrâ ad carpum vsque in sapam ebullientem immittit, ea autẽ manui tanto tenaciùs adhærebat, quanto ad consistentiam ac spissitudinem cocta erat. Ideoq; illicò exortus est dolor vehemẽtissimus, non solùm in ipsa manu, verùm etiam toto brachio. Sapâ ablotâ calidâ aquâ, unguentum iam iam pręscriptum (quod opportunè tùm temporis in promptu mihi erat.) applicui, totum brachium oleo rosaceo inunxi, & fasciâ poscâ intincta, involvi, sæpiusq; omnia illa reiteravi. Hinc divino favore, ex tanta combustione nulla sequuta est cutis exulceratio, præter duas parvas pustulas una in

pollice, altera in indice digito, quæ tamen parvo negotio unguento basilicone, curatæ fuêre.

In combustionibus verò universalibus procedatur, quemadmodum sequenti exemplo declaratur.

Alia historia combustionis universalis. Anno 1605. Paterniaci tinctoris cujusdam Magistri Joachimi nomine, famulus, in ahenum tincturâ calidâ plenum incidit. Hinc totius quidem corporis combustio sequuta est, sed quia tinctura non omninò fervida, illæ potissimùm partes corporis, quæ fœcibus tincturæ in fundo aheni præcipuè serraturæ ligni quercini, quibus adhuc calor maximus inerat, inhæserant, veluti brachia & facies, combustæ fuerunt. Accersitus, illicò totum corpus, facie exceptâ, hoc unguento inunxi.

Vnguëtum. ℞ Saponis liquidæ ℔.ß.
Cœpæ crudæ ℥ ij.
Salis ℥ j ß.
Ol.de vitellis ovorum ℥ j.
Ol.rosac.&
Amygdalar.dulc.ana ℥ iij.
Mucilag.sem.cydonior.℥.ij. Misce
Fiat unguentum.

Oculis sequens instillavi Collyrium anodinum:

℞ Aquæ rosar.℥ iij.
Collyrium. Aquæ plantag.℥ j.
Sem.cydonior.&
Fœnogræci ana ʒ. ß. Misce.

Maneant in Infusione supra cineres calidos per

per horam, deinde exprimantur, addaturque parum lactis muliebris, & oculis calidè instilletur. Reliquis verò partibus faciei unguentũ quoq; ex Sapone, solidum tamen & spissum, ne ad oculos perflueret, eosq; læderet, applicui. Hujus autem unguẽti talis est descriptio.

℞. Gummi elemi ʒ j.
Ol. de vitell. ovor.
Rosar. ana ʒ iij. *Vnguentũ.*
Saponis albi & Veneti ℥ ij.

Dissolvatur gummi cũ oleis, omnia in mortario diligenter commisceantur, fiatque unguentum, quod super linteum extensum, applicetur toti faciei, & de quatuor in 4. horas reiterentur emplastra; collyrium verò singulis horis. Eodem quoque die, exonerata priùs alvo suppositorij beneficio, basilicã dextram incidi, & sanguinem ad uncias decem extraxi; erat enim vir robustus & plethoricus. Alterâ verò die sequens exhibui pharmacum.

℞. Electuar. diacathol. ʒ vj.
Electuar. de succo rosar. ʒ ij. *Potio purgans.*
Syrupi rosati solut. ℥ j.

Cum aqua cichorij & buglossæ, fiat potio, detur horâ matutina cum custodia, & optimâ victus ratione.

Alterâ quoque & tertiâ die, simili unguento corpus totum bis inunxi, & faciei unguentum, quod præscripsi, applicui, oculisq; collyrium frequentissimè instillavi. Sed quia quibusdam in locis, præcipuè in brachijs combustio in profundum penetrârat, necesse fuit

ijſdem in locis, eandem, quam 7. & 8. cap. declarabimus curandi methodum, ſequi. His divino favore intra dies quatuordecim ex tanta combuſtione, pleniſſimè ſanatus fuit.

Porrò combuſtionibus faciei, unguentum ex cæpis minimè convenit: ex ijs enim oculi damnum atque jacturam non exiguam contrahunt. Itaq; loco ipſius unguenti, ſequens præparatur.

Unguẽtum.

℞ ſaponis Veneti ℥ j.
Olei roſar. &
Amygdalar. dulcium ana ℥ ß.

Nota.

Miſce, fiat unguentum in mortario, addendo parùm mucilaginis ſeminis cydoniorum, extractæ cum aqua roſar. Notandum eſt Saponem mollem, quamvis in combuſtionibus minimè rejiciendus ſit, in facie tamen, nõ applicandum eſſe, liquefit enim, penetrat & offendit oculos, hanc quoque ob cauſam proſpiciendum eſt, ne præſcriptum unguentum nimis ſit liquidum. Nonnulli ut impediant, ne puſtulæ elevẽtur, linteum vernice intinctum, applicant illicò. Alii taleolis ex larido locum ambuſtum cooperiunt. Paulus Ægineta ſuadet linteum reduplicatum muriâ intingere, & applicare. Lixivium itẽ & aqua, in qua calx extincta fuit, idem efficiunt, ſed hujuſmodi remedia ſæpiùs ſunt iteranda, & tepidè applicanda, ne linteamina ſiccata, in loco affecto, dolorem excitent.

Facies pulvere bõbar-

Si Facies pulvere bombardico combuſta, & grana pulveris cuti infixa fuerint, illicò extrahen-

trahendus est pulvis, quantum fieri poterit, idque acu, aut aliquo alio instrumento acuto. Posteà expectandum est, ut pustulæ eleventur. Sic enim quod reliquum est pulveris in cute, parvo negotio extrahi, & cutis mundificari poterit. Si verò Chirurgus in principio non advocatus fuerit, ita ut cutis iam cicatrizata, maculæ verò nigræ ex pulvere relictæ fuerint, necesse est denuò exulcerare cutem; id autem commodè fiet, sequenti vesicatorio.

dico combusta, quomodo curanda.

℞. Cantharidum num. vj.
Fermenti ℥ ß.

Vesicatoriũ.

Misce in mortario cum gutta una aut altera aceti, fiatque unguenti instar, de quo fiant parva emplastra, quæ maculis applicetur. Sed diligenter prospiciendum, ne ad oculos perveniat unguentum hoc. Cumprimùm pustulæ fuerint elevatæ, incidendæ sunt forficibus, posteà acu aut aliquo alio instrumento acuto eximendus est pulvis, tandemq; applicãdum est sequens unguentum.

℞. butyri sine sale ℥ j.
Unguenti basilic.
Olei lilior. albor.
De vitell. ovor. ana ʒ ij. Misc. F. unguentum.

Vnguẽtum.

Quotiescunque Chirurgus tractat ulcera, prospiciat ut nigredinem pulveris diligenter abstergat, aut cum decocto fœnogræci, & florum meliloti abluat, posteà applicet præscriptum unguentum, atque ita procedat, do-

nec ulcera ſatis ſint mundificata. Ego hoc in caſu aliquoties uſus ſum pulvere præcipitati, idque maximo cum fructu ægrotantium. Circumcirca verò ulcera, doloris leniendi gratiâ, ſequens applicetur unguentum anodynum.

Pulveris præcipitati uſus in hoc caſu.

℞ Olei amygdal. dulc.
Roſacei
Ceræ albæ ana ℥.j.

Vnguentum Anodynum.

Liquefiant, & miſceantur, poſteà adde caphuræ ℈ j. mucilaginis ſem. cydonior. parùm. Miſce. Fiat unguentum.

Si verò pulvis in oculos impulſus fuerit, abluendi ſunt lacte muliebri, aut aquâ roſac. tepidâ. Imprimis autem diligentia adhibenda eſt, ut affluxus humorum impediatur, & dolor leniatur, ut capite undecimo declarabimus.

Si verò pulvis in cutem impulſus non fuerit, ſed cutis tantummodò ex flamma pulveris combuſta, tunc illicò unguentum ſuperius præſcriptum ex Sapone, oleo, amygdal. dulc. & roſaceo, applicetur. Interim dum affectus ita tractatur, diminuendi & per alia loca educendi ſunt humores noxij, & ſanguis, ne ratione ſolutionis continui, & doloris in partem læſam confluant, inflammationemque & alia graviora ſymptomata excitent. Id autem commodè fiet victus ratione, purgationibus, venæ ſectione, cucurbitulis & defenſivis, ut ſuo loco declarabimus.

Cura

Curatio secundi gradus Combustionum.

CAPUT VII.

PORrò si Combustio altiùs penetraverit, ita ut non solùm pustulæ eleventur, verùm etiã cutis combusta, siccata, & contracta fuerit, tunc neq; cæpæ, sapo, sal, & quæ ex hujusmodi fiunt medicamenta, multò minùs etiam superiùs enarrata frigida & sicca, sed quæ cutem emolliunt, & lubricam reddunt, erunt applicanda; ea autem sunt temperata, calida scilicet & humida. Itaque hoc modo procedendum.

Imprimis pustulæ omnes forficibus incidantur, quò aqua acris & calida effluere possit, epidermis item ubicunq; separata est, abstrahatur, ne sub ipsa pus colligatur. Et quia illicò humores & sanguis ad locum affectum affluunt, necesse est ut affluxui illi humorum, defensivis adversetur. Applicetur itaq; unum ex sequentibus defensivis, ad latitudinem palmi minoris, supra locum ambustum.

℞. Pulv. boli armeni *Defensivũ.*
Sang. drac.
Gallar.
Croci Martis
Acaciæ ana ʒ ß.
Ol. rosac. ℥ iij.
Ceræ novæ ℥ j. ß.

F. unguentum secundùm artem, addendo parùm aceti: Vel
℞. Farinæ hordei
Argillæ fornac. ana ℥ ij.
Aliud Defensivum. Coquantur cum aceto, & aqua ad formã Cataplasmatis, in fine admisce albumina ovor. num. ij. Hoc defensivum singulis diebus bis aut ter reiteretur, ne in parte affecta exiccetur, & dolorem excitet.
Toti verò loco ambusto imponatur sequẽs unguentum.
℞. Unguenti basilicon. ℥ j.
Unguẽtum. Ol. rosacei &
Lilior. albor. ana ℥ ß.
Vitell. ovor. num. ij. Misce.
Sequens quoque unguentum combustionibus summoperè convenit, dolores mitigat, cutem emollit, & humores affluxos resolvit.
℞. butyri recent. sine sale
Pinguedinis gallinæ recent. ana ℥ j.
Ceræ novæ,
Aliud. Ol liliorum alborum ana ℥ ß. Liquefiant simul, posteà admisce croci ℈ j. mucilaginis sem. cydonior. ℥ j. Misceantur in mortario, fiatq; Unguentum.
Si verò dolor adeò vehemens fuerit, ut æger nihil, aut parùm dormire possit, admisceatur prædicto unguento opij dissoluti ℈ ß.
Aut ℞. Butyri recent. ℥ ij.
Ol. Amygdalar. dulc.
De vitellis ovor. ana ℥. ß.
Unguẽtum. Croci, opij ana ℈. ß.
Capho-

Caphoræ ℈ j.
Mucilaginis sem. cydonior. ℥ j.
Misce. Fiat unguentum, & applicetur.

Applicato defensivo, & uno ex præscriptis unguentis, pars affecta involvenda est, fasciâ in oxycrato, madefactâ. Et quidem brachio aut crure laborante, ab infima parte incipiendum, hoc enim modo reprimuntur humores, qui iam in partem læsam influendam, præparati sunt. Si verò combustio aliqua in parte fuerit, quæ fasciâ amplecti non possit, intingendum est linteum reduplicatum in oxycrato, & applicandũ singulis diebus ter aut quater. Aqua item in qua caules conservantur (quæ fit ex aceto, aqua, & sale) si in ea intincta fuerint linteamina, & applicata, mirum in modum humores reprimit, dolorem lenit, & empyreumati adversatur. In facie tamen hujusmodi medicamenta, ubi acetum & sal ingreditur, propter oculos, non sunt applicanda. Emollitâ & satis lubricâ factâ cute, doloreque lenito, nonnulli exiccantibus medicamentis, veluti unguento ex calce lota, diapompholygos, albo Rhasis, & similibus, cicatricem inducẽdam esse volunt. Verùm enimverò, quia hujusmodi exiccantia cutem contrahunt, & cicatrices turpes efficiunt, usus eorum medicamentorum mihi nõ probatur.

Vtor igitur ut plurimùm emollientibus usque ad finem curationis. Præparo quoque unguentum ad omnes combustiones præstantissimum, hunc in modum.

Unguentum ad omnes cõbustiones præstantissimum.

℞. Butyri recent. & loti in aq. rosac. ℥. iij,
Ol. violacei
De vitellis ovor.
Amygdalar. dulc. ana ℥ ß,
Farinæ hordei ℥ j. ß,
Croci ℈ j,
Mucilaginis sem. cydonior. ℥ j,
Ceræ q. s. F. unguentum in mortario.

Hoc unguentum emollit, dolorem lenit, & paulatim cicatricem inducit. Sed quia combustiones, imprimis quæ in cutis sunt superficie, vehementissimo sensu sunt præditæ, videant Chirurgi, ut blandè ulcera abstergant. Ego ne abstergendo ulcera, excitem dolores, tela subtilissima, qualis est Cambriacensis, aut syndone cooperio totam partem ambustam; nec illam amoveo donec ulcera sint sanata, per hanc telam pus facilimè effluit, & virtus medicamentorum ad ulcera pervenit.

Dum verò locus ambustus, uti dictum est, curatur, victus ratio, purgatio humorum, & venæ sectio, minimè erit negligenda. A salsis omnibus vehementer calidis, & acribus, & quæ difficilis concretionis sunt abstineat. Utatur iusculis carnium recentium, in quibus Acetosa, Endivia, Lactuca & Borrago coxerint. Bibat phtisanam, aut cervisiam minimè generosam. Si plenitudo adest, incidatur Basilica, aut Mediana, extrahaturq; sanguis, prout vires consentiunt. Si purgare necesse est, purgetur secundùm humoris prædominantis naturam, de quibus Medicus consulendus

lendus est. Si combustio in facie fuerit, cucurbitulæ spatulis erunt applicandæ, ut sanguis & humores retrorsum trahantur.

Curatio tertij & ultimi gradus Combustionum.

CAPUT VIII.

PEriculosus est tertius & ultimus hic gradus combustionũ, propterea quòd nõnunquam degenerat in Gangrænam & Sphacelum. Primò enim ratione caloris vehementiæ, exiccatur & consumitur humidum radicale, & innatum calidum. Secundò exiccantur & contrahuntur Cutis, Caro musculosa, venæ & arterię, ut sanguis per eas in partem læsam influere minimè possit. Tertiò concurrunt ratione doloris & solutionis continui humores & sanguis, augentque incendium. Hinc ex penuria alimenti, & suffocatione caloris nativi emoritur pars affecta, quemadmodum in Tractatu de Gangręna & Sphacelo monstravimus. Anno 1592. incidit in manus honestissima matrona in Hilden/ illa propter negotia domestica defatigata sola, ad focum sedens, & syncope correpta, in terram decidit, dextrum verò crus in prunas projectum est, hinc sura ita combusta fuit, ut paulò post, quia corpore crassa & cacochymica erat, Gangræna & Sphacelo correpta fuerit, sepa-

Tertius gradus combustionum periculosus tribus potiss. de causis.

1. 2. 3.

Historia.

rata tamen eschara, & applicatis, quæ ad Gangrænam pertinent, sanitatem recuperavit.

Imprimis igitur pustulæ omnes sunt incidendæ, & aqua ratione combustionis confluxa, spongiâ vel linteo exiccāda. Posteà eschara leniter est separanda, aut ad minimū in diversis locis ferè ad carnem usque incidenda, quò humor acris sub crusta retentus effluere, medicamenta penetrare, & quicquid à calore induratum, emolliri possit. Separatio autem illa escharæ primo aut secundo die fieri debet, antequam pars affecta infletur: sequens quoque unguentum statim ab initio est applicandum.

Unguētum. ℞. Butyri rec. & loti in aq. ros. ℥ iij.
Unguenti basiliconis ℥ j. ß.
Ol. lilior. albor.
Amygdal. dulc. ana ℥ ß.
Vitellum unius ovi. Misce & applica.

Posteà linteum reduplicatum in sequenti emulsione intinctum, tepidè applicetur. Sedat enim dolores, emollit, & affluxionem humorum reprimit.

Emulsio. ℞. Medullæ sem. cucurb. ℥ ij.
Sem. cydonior.
Fœnogr. ana ʒ j.

Contundantur in mortario, & cum ℔ vj. aquę puræ colentur, fiatq; Emulsio, in qua dissolve Saponis Veneti, albi ℥ ß. caphuræ ℈ ß. Si verò combustio in facie fuerit, sapo minimè est addendus, propter oculos, sed ejus loco addatur parum aq. rosar. & plantaginis.

Defen-

Defenſiva ſtatim ab initio ſunt applicanda, & faſciæ in poſca intingendæ, ut impetus affluxus humorum impediatur. Si verò pars affecta iam inflata fuerit, præcipuè verò ſi venæ & arteriæ ab igne ſunt contractæ, non uſque adeò probantur defenſiva, niſi aliquid, quod vim habeat reſolvendi, cujuſmodi ſunt farina fabarum, lupinorũ, lollij & pulvis flor. chamom. &c. ijs admixtum fuerit. Utatur æger victu tenuiſſimo, purgentur item humores noxij catharctico ſecũdùm humoris prædominantis naturam. Incidatur vena, & cucurbitulæ applicentur, de qua re Medicus conſulendus.

Cumprimùm autem affluxus humorum & ſanguinis ex parte remiſerit, ab uſu defenſivorum deſiſtendum eſt, quò ſpiritus & nutrimentum eò meliùs poſſint in partem læſam influere, eſcharamq; digerere, atq; ſeparare, ubi chirurgus, miniſter naturæ, ſingulis diebus, quantum abſque dolore fieri poteſt, aliquid ab eſchara excidere debet, poſteà præſcriptum unguentum ex butyro recenti, &c. imponere. Sequens quoque fomentum non habet exiguam vim ſedandi dolorem, cutem emolliendi, & digeſtionem promovendi.

℞. Radicum altheæ ℥ ij.
Semin. cydonior.
Fœnogræci ana ℥ ß. *Fomentum.*
Flor. Chamom.
Meliloti ana M. j.

Coquantur in aqua, aut ſi dolor vehemens fu-

erit, in lacte vaccino, deinde ſpongiâ madefactâ in decocto, applicetur calidè: poteſt & admiſceri aliquid olei lilior. alborum. Si verò combuſtio adeò magna fuerit, ut in Gangrænam & Sphacelum degeneret, tunc curatio Gangrænæ, ex Tractatu noſtro, de Gangræna eſt petenda. Sed quia hujuſmodi combuſtiones, quemadmodum diximus, ſæpiſſimè in Gangrænam degenerent, ideoq; cautè & cum judicio in ijs procedendum eſt, & ſemper aliquid applicandum, quod putredini adverſetur.

In pueris mihi aliquoties acciderunt combuſtiones manuum & pedum, in quibus extremitates digitorum planè combuſtæ fuerunt. In his autem diligentia adhibenda eſt, ut quicquid ita combuſtum, maturè ſeparetur, ne putredo partes ſanas invadat. Itaq; ſi caro & os uſque ad articulum adeò combuſta fuerint, ita ut conſervari non poſſint, incidendum eſt os novaculâ in ipſo articulo, non autem tenaculis, ut nonnulli voluerunt. Si articulus ipſe quoq; affectus fuerit, retrò articulum, caro novaculâ, os verò minutiſſimâ ſerrâ incidatur. Cur autem abſciſſio hæc ſcalpellis fieri non debeat, in Tractatu noſtro de Gangræna declaravimus, ubi etiam modum abſcindendi digitos monſtravimus. Quamprimùm autem eſchara ſeparata fuerit, operæpretium eſt primò mundificare ulcus, quapropter ſi putridum ac fœtidum fuerit, æger robuſtus, & affectus in parte non uſque adeò

ſenſibili,

ſenſibili, ſolebam applicare Ægyptiacum. Si verò æger delicatulus, & affectus in loco ſenſibili, temperandum eſt unguentum prædictum melle roſac. Pulvis item præcipitati lotus in aqua roſac. præſtantiſſimum eſt medicamentum ad omnia ulcera putrida. Aut

Pulvis præcipitati præſtantiſſimũ in ulceribus putridis.

℞. Pulveris præcipitati
Radic. ariſtoloch. rot.
Farinæ hordei ana ℥ j.

Cum melle roſac. parumq; therebinth. lotæ, fiatq; unguentum. Si combuſtio in capite aut facie fuerit, addatur parum gummi Elemij in oleo roſ. diſſoluti. Mundificativum item noſtrum de ſucco Apij, mirum in modum mundificat ulcera putrida, uti & mel roſar. cum aqua vitæ mixtum & applicatum: Hujuſmodi autem medicamenta xylone aut filamentis ſuavibus ulceribus impoſita, linteaminibus ſuavibus reduplicatis, aut ſpongia molli involvenda eſt pars affecta; attrahunt enim hujuſmodi linteamina, & ſpongia humores ſeroſos, qui conſolidationem impediunt. Mundificatis ulceribus, incarnantibus, uti convenit, quale eſt unguentum aureum, Nicotianę, aut ſequens pulvis.

Vide tractat. de Gãg. cap. 16.

Pulvis Sarcoticus.

℞. Pulv. aloes
Sarcocollæ
Myrrhæ ana ʒ ij. Miſc. F. Pulvis.

Sequens quoq; viſcus mirum in modum mundificat, & incarnat, quæcunque fuerint ulcera putrida.

℞. Herbarum Cẽtaurij & Hyperici cũ toto

Pisus.
Diapensiæ,
Alchymillæ
Betæ sylvest.
Folior. arnoglossæ majoris ana M. iiij.
Radic. Tormentillæ
Aristolochiæ longæ ana ℥ iij.

Incidantur & contundantur omnia, postea in vas vitreum projecta, superinfundatur vini tantùm, ut supernatet, digeranturq; in sole per dies tres, deinde coquantur lento igne, donec tertia pars sit consumpta, colaturam cum fortissima expressione infunde in alembicum vitreũ, & in Balneo Mariæ fiat viscus.

Tandem inducenda est cicatrix, non autem ijs quæ vehementer exiccant, qualia in alijs ulceribus Chirurgi uti consueverunt; vehementer enim exiccantia in combustionibus, cicatricem rugosam ac turpem efficiunt. Applicetur igitur sequens unguentum.

℞. Emplastri palmei ℥ ij.
Pingued. Gall.
Unguẽtum. Et anser. ana ℥ ß.
Liquefiant simul. Deinde admisce
Aluminis usti
Saturni calcinati
Lythargirij aurei
Lapidis calaminaris ana ʒ j.

Et in mortario plumbeo F. unguentum, addendo mucilag. sem. cydonior. & fœnograeci, quantum excipere possit, fiatq; unguentum, quod in omnibus combustionibus præstantissimum est. Unguento Alabastrino quoque

hoc in casu sæpissimè usus sum magno cum fructu, cujus est descriptio.

℞. Lapidis Alabastritis calcionati ℥ j.ß.
Pumicis albi calçionati ℥ ß.
Aluminis usti ʒ ij.
F. omnium tenuissimus pulvis. Posteà

Unguentum Alabstrini descriptio.

℞. Ceræ albæ
Sevi cervini
Ol. amygdalar. dulc.
Lilior. albor. ana ℥ j.
Ol. de vitell. ovor. ℥ ß.

F. unguentum s.a. Hoc unguentum emollit, dolorem lenit, & cicatricem pulchrâ inducit.

Si Combustio ad supercilia, labia, aut in digitis fuerit, diligẽtia adhibenda est, ne hujusmodi partes contrahantur, & ad invicem conglutinentur. Itaq; linteamina & filamenta, aut laminæ plumbeæ subtilissimæ fabricatæ, partibus ubi cõglutinationis est periculum, sunt interponendę. In magnis combustionibus ad magna vasa arteriarum & venarũ, ubi Atrophiæ ex penuria alimenti metus adest, tota pars affecta primis quidem diebus oleo rosac. ad reprimendos humores, posteà verò sequẽti unguento inungenda est.

Unguẽtum.

℞. Succi lumbricor. ℥ ij.
Pingued. humanæ
Gallinæ
Ursi ana ℥ j.
Aquæ vitæ ʒ ij.

Misc. Hoc unguentũ emollit, resolvit, corroborat, & aperit, si quæ venæ & arteriæ pro-

pter violentiam ignis contractæ & opilatæ fuerint; atq; proinde Atrophiam impedit.

De Combustionibus ad oculos.

CAPUT IX.

QVanto nobilior corporis nostri pars aliqua existit, tanto major adhibenda est diligentia, cùm malè afficitur. Oculus itaq; quia nobilissimum est membrum, & valdè sensibile, particularem quandam requirit curationem. Imprimis autem Chirurgus in toto hoc laboret negotio, ut dolori, & affluxui humorum & sanguinis resistat. Ideóque statim ab initio defensiva fronti & temporibus applicare, & pustulas omnes incidere debet, quò aqua acris & calida effluere possit. Oculis verò tepidè instillet continuò lac muliebre cum aqua rosac. mixtum, in qua parum croci integri maceratum fuerit. Linteū item reduplicatum, & in hoc lacte madefactum, oculis tepidè applicet, & reiteret, quotiescunq; siccum fuerit, aut,

℞. aq. rosac. ℥ iij.
Collyrium. Sem. cydonior. &
Fœnogr. ana ʒ ß.
Croci integri ℈ ß. Misceantur.

Maneant in infusione horas 4. deinde exprimantur. Huic mucilagini admisceatur parùm lactis muliebris, deinde tepidè oculis instilletur, & linteis reduplicatis applicetur oculis.

oculis. Si dolor magnus eſt, addantur grana tria aut quatuor opij diſſoluti in aqua roſac. ſanguis item columbinus calidè oculis inſtillatus, dolorem lenit. Tandem applicetur ſequens Cataplaſma.

℞. pulpæ malor. dulc. ſub prunis decoctorum ℥ ij.
Farinæ fœnogr. & *Cataplaſma.*
Hordei ana ℥ ß.

Coquantur in lacte vaccino ad formam cataplaſmatis. In fine admiſceantur Croci ℈ ß. vitellum unius ovi, parumq; olei roſac. & calidè applicetur. Circumcirca tamen oculos ſi combuſtio levis adſit, applicari poteſt Unguentum aliquod ex ſapone, quod tamen ſolidum ſatis ſit, ne liquando oculos offendat.

Hic proceſſus non eſt mutandus, donec ab inflammatione & dolore tutus ſit æger, poſteà applicetur ſequens collyrium, ad majorem exiccationem, & viſus corroborationem.

℞. Aquar. Euphraſiæ
Fœniculi *Collyrium.*
Roſarum ana ℥ j.
Tutiæ præparat.
Sief albi ſine opio ana ʒ j.
Miſce. Fiat Collyrium.

Sciat autem Lector, Collyria, in quibus ingreditur lac muliebre æſtate ſingulis, Hyeme verò alternis diebus mutanda eſſe: facilè enim aceſcit lac, & acrimoniam acquirit, tunc dolorem non lenit, ſed excitat. Hanc quoque ob cauſam acria illa, quæ in reliquis combuſtio-

nibus præſcripſimus, qualia ſunt lixivium, muria, &c. in combuſtionibus faciei non ſunt applicanda.

A narcoticis item, niſi dolor magnus adfuerit, quantum fieri poterit, abſtinẽdum eſt; quandoquidem illa propter ſummam ſuam frigiditatem incraſſant ac condenſant humores & ſpiritus viſivos oculorum. Si verò cutis ad oculos indurata fuerit, emollienda & lubrica facienda eſt, idq; ſuperiùs enarratis unguentis. Adhibenda tamen eſt diligentia, ne unguenta aut pinguia intrent in oculos, excitant enim dolorem. Interim dum cutis emollitur unguentis & oleis, inſtillentur collyria, & applicetur cataplaſma, quemadmodum diximus. Quamprimùm cruſta abſceſſerit, conſolidanda ſunt ulcera, quemadmodum præcedenti capite declaravimus, id tantũ addo, unguentis ad oculorum & capitis ulcera ſemper aliquid gummi Elemii commiſcendum eſſe, eſt enim præſtantiſſimum medicamentum ad hujuſmodi partium vulnera. Diligentia quoque adhibenda eſt inter curandum, ne palpebræ retrahantur, id enim maximam deformitatem adferret. Ideoque tota facies inungenda eſt, unguento quodam emolliente, veluti hoc.

℞. Gummi Elemii ʒ j.
Ol. lilior. albor.
Pingued. urſi ana ℥ j.
Mucilag. ſem. fœnogræci ʒ ij.

Liquefiant lẽto igne, colentur & fiat unguentum,

tum. Sequens quoque fomentum ad idem valet.

℞. Folior. & radic. altheæ
Malvæ
Brancæ ursinæ
Flor. meliloti ana M. ß.
Sem. fœnograeci &
Lini ana ℥ ß.

Fomentum.

Coquantur in aqua spongia madefacta, calidè applicetur, posteà inungatur facies superiori unguento. Fomentatâ & inunctâ facie, paulatim cutis extendatur ambabus manibus, non secùs ac pelliones pelles extendere solent.

Quantum ad universalia, imprimis utatur æger victu acutissimo, tum ab omnibus calidis, salitis, pipere, Zingibere, garyophyllis, alliis, cæpis, raphanis & similibus, sale conditis, tum quæ difficilis sunt digestionis, abstineat. Vinum item & cervisia generosa nocent. Bibat Phtisanâ, in qua aliquid seminis coriandri præparati, sem. anisi coxerit. Si æger à vino propter ætatem abstinere non possit, eligat sibi vinum album, & minùs generosum. Cum iusculis coquantur herbæ quæ refrigerant, & bilem reprimunt, quales sunt Acetosa, Borrago, Cichorium, Cerefol. radic. petrosel. fœniculi, Maiorana, Rosmarin. & Euphrasia. Post pastum sumat æger parùm mivę cydoniorum simplicis, aut conservæ rosarum antiquæ, ut elevatio vaporum ad caput impediatur. Si sitis urgeat, utatur decocto suo hordeaceo, in

quo diſſolutus ſit Syrupus de ſucco Acetoſæ, aut Limonum vel Granatorum. Ceraſa item condita, rob de ribes, de Berberis & alia hujus generis ſimplicia conveniunt, corpus purgetur Electuariis lenitivis, caſſiâ, mannâ, Syrupo roſato ſolutivo, & ſimilibus. Clyſteres item & ſuppoſitoria, quia materiam deorſum trahũt, ſummoperè conveniunt. Incidatur Cephalica in brachio, applicentur ventoſæ ſcapulis, & veſicatoria poſt aures, ſomnus ſummoperè convenit oculorum morbis. Contrà verò vigiliæ & ſplendor Solis nocent, ideoque cubiculum, ut tenebroſum ſit, operæpretium exiſtit. Porrò antequàm huic capiti finem imponam, in gratiam tyronum exemplum Combuſtionum non adeò vulgare, in medium adferam.

Hiſtoria. Puella duorum annorum ætatis ſuæ aut circiter, filia Domini Samuelis Gaillardi Ludimagiſtri apud Neocomenſes vigilantiſſimi, compatris mei plurimùm honorandi, ad focum ſedens, in prunas decidit, unde non ſolùm frons circa oculos, verùm etiam tota ferè facies, potiſſimum ex una parte, graviter combuſta fuit. Ego momento ipſo accerſitus, illicò ſequens unguentum in linteum extenſum toti fermè faciei, in formam emplaſtri, applicui.

℞. Saponis Veneti ℥ j.
Unguentũ. Ol. de vitellis ovor. &
Amygdalarum dulc. ana ʒ. ij.
Gummi elemi diſſoluti cum oleis ʒ j.
Miſce

Misce. Fiat unguentum, addendo parùm mucilaginis seminis cydoniorum.

Oculis verò Collyrium ex lacte muliebri, parumq; aquæ rosar. continuò tepidè instillare, & linteis suavibus reduplicatis applicare iussi. Primâ die singulis horis quatuor emplastra renovavi, hinc major empyreumatis pars evocata fuit. Die secundâ, pulveris radicum mechoacæ ℈ j. ex iusculo carnis recentis exhibui, parti verò affectæ, sequens applicui unguentum. *Collyrium.*

℞. Ol. de vitellis ovorum
Ol. Amygdalar. dulc.
Pinguedinis ursi, &
Pingued. humanæ ana ℥ ß.
Gummi Elemi, dissoluti cum oleis ʒ ij.
Ceræ novæ ℥ j.
Croci ℈ j.

Aliud Unguentum.

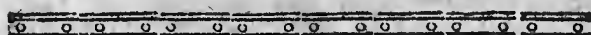
Misce, fiat unguentum, quo solo curationem ferè absolvi, nisi quòd circa finem curationis eidem unguento aliquantum farinæ lentium maioris exiccationis gratiâ, admiscuerim, totam quinetiam partem ambustam aliquando sequenti Unguento emolliente inunxi.

℞. Gummi Elem. ʒ ß.
Ol. de vitell. ovorum &
Liliorum albor. ana ℥ ß.
Pingued. humanæ ʒ ij.
Misce.

Aliud Unguentum.

Interim dum cutem ita emollirem, sæpissimè illam ambabus manibus extendebam, quemadmodum pelliones pelles, dũ illas ad-

ornant, extendere solent. Sic divino favore curata fuit, ita quidem ut nullum relictum sit vestigium combustionis, nisi minimum in superiori labello, quo in loco medicamenta, propter impatientiam pueri, contineri non potuerant.

De Combustionibus Inguinum.

CAPUT X.

INguina, quia membra sunt rara, laxa, humida, & fluxionibus obnoxia, atque ita facilè putrescentia, particularem quoque diligentiam & methodum curandi requirunt. Inprimis autem, quia propter vicinitatem Emunctoriorum ibi humores illicò concurrunt, applicandum est statim ab initio defensivum ad imum ventris supra combustionem, vena in cubito incidatur, & vomitus si fieri potest, provocetur; sin minus per inferiora leviter purgetur æger, & victus tenuissimus instituatur: à vino generoso, & à cibis calidis & acribus abstineat, quemadmodum superiori capite declaravimus. Topica inguinum, quia membra sunt rara, laxa, humida & corruptioni obnoxia, ut magis, quàm in aliis combustionibus exiccent, & putredini adversentur, necesse est. Itaque si pustulæ nondum elevatæ fuerint, applicetur illicò unguentum aliquod ex sapone, & cæpis præparatum: si verò iam elevatæ fuerint, incidantur, quò aqua acris effluere

effluere poſſit. Poſteà applicetur ſequens unguentum,

Unguẽtum.

℞. Unguenti roſati ℥ j. ß.
Ol. de vitell. ovor. &
Amygdal. dulc. ana ℥ ß.
Liquefiant, quibus admiſce
Myrrhæ
Aloës ana ʒ j. Miſce & applica cum filamentis, poſteà cooperiatur tota pars affecta ſequenti cataplaſmate.

Cataplaſma.

℞. Farinæ hord. &
Fabar. ana ℥ iij.
Pulv. roſar. rub. ℥ ß. cum oxymellite fiat cataplaſma, quod calidè applicetur.

Si autem combuſtio inſignis fuerit, ita ut inducta ſit cruſta, ſeparanda eſt paulatim ſcalpello, aut ad minimum ubique ſcarificanda, poſteà applicetur ſequens unguentum ad caſum Eſcharæ.

Unguẽtum.

℞. Superioris unguenti ℥ ij.
Pulveris ſcordii ʒ i.
Unguẽti Ægyptiaci ʒ ii. plus aut minꝰ, prout putrefactio magna, & æger robuſtus, aut debilis fuerit. Miſce & applica cum filamentis, poſteà

Cataplaſma.

℞. Farinæ lupinor.
Fabarum
Lolii ana ℥ j. ß.
Coquantur cum lixivio barbitonſor. Tandem admiſce,
Pulv. Scordij
Aloës

Myrrhæ ana ℥ ß.
Miſce fiat cataplaſma, quod calidè applicetur. Poſt eſcharæ caſum, mundificetur, incarnetur, & cicatriſetur ulcus, quemadmodum capite octavo declaravimus.

De Combuſtionibus Juncturarum.

CAPUT XI.

JUncturis, quia partes ſunt nervoſæ, & maximo ſenſu præditæ, ſtatim ab initio defenſiva applicanda, corpus purgandum, vena incidenda, & victus ratio inſtituenda eſt, quemadmodum ſuperioribus capitibus de Combuſtionibus oculorum & inguinum declaravimus: medicamenta ex ſapone, cæpis & hujuſmodi acrioribus (niſi combuſtio levis fuerit) minimè ſunt applicanda, ſed emollientibus, lenientibus & anodinis tractanda eſt pars affecta. In magnis autẽ Juncturarum combuſtionibus diligenter proſpiciẽdum eſt, ne nervi retrahantur & iuncturæ incurventur; ideoq; totum membrum bis in die inungendum eſt oleo lumbricorum, anethi, liliorum albor. axungię humanę, urſi, gallinarum, caponum, unguento dialtheæ & ſimilibus, ut quæcunque indurata, lubrica reddantur, atq; retineantur. Interim quoque ferulæ, aliaque inſtrumenta apta, ex ligno fabricata, circumcircà juncturas ponenda ſunt, ut retractio nervorum impediatur. Blandè tamen omnia

agenda,

agenda, ne dolor excitetur, qui si supervenerit, protinùs sedandus est ijs, quæ sequenti capite describuntur remedijs, reliqua ex superioribus petenda sunt.

De dolore ejusq; curatione.

CAPUT. XII.

GRavissimũ symptoma dolor est, tum in cõbustionibus tũ in omnibus alijs affectibus: dissipat enim & absumit spirit⁹ vitales, inquietudines & febres excitat, hinc sequuntur animi deliquia, fluxiones attrahit, inde inflãmatio, phlegmone, convulsio, aliaq; graviora symptomata oriũtur, est igitur, quãtum fieri potest, leniendus. Generalis autem curatio doloris est ablatio ejus causæ. At quia in combustionibus binæ concurrunt causæ, nimirùm subita alteratio, & solutio continui, duplex quoq; erit curandi scopus: primò ut empyreuma ab igne relictũ, eliciatur, & pars affecta refrigeretur, & ad temperiem suam revocetur, quemadmodum antea satis declaravimus. Secundò, ut quicquid disjunctum aut combustum est, uniatur & consolidetur. Sed quia empyreuma exhalari, multò minùs pustulæ & ulcera sanari minimè possint, nisi priùs indurata & contracta cutis, emollita & lubrica reddita fuerit, necesse est ut Chirurgus totus in hoc incumbat, ut superioribus recitatis medicamentis calidis & humidis, cu-

tem lubricam & mollem reddat, quò humores acres & ſubtiles poſſint per poros exhalari, & abſumi. At quamvis hujuſmodi medicamenta calida ſint, refrigerant nihilominùs, per accidens tamen, hoc eſt, ut Galenus teſtatur, reſolvendo & diſſipando humores acres. Itaque ſi dolor magnus fuerit, atque ijs, quæ cap. 7. & 8. pręſcripſimus, non ſedetur, neceſſe eſt, (purgato tamen priùs corpore, & venâ inciſâ, ſi ætas aliaq; permittant) ſequens applicare fomentum.

Fomentum. ℞. Radicum altheæ ℥ j.
Florum chamomil.
Meliloti
Roſarum
Abſynthij ana M. ß.
Sem. fœnogr.
Anethi ana ℥ ß.
Ol. violar. ℥ iij.

Coquantur in lacte vaccino, in quo ſpongia intincta, aut linteum reduplicatum ſępius calidè interdiu loco dolenti applicetur. Sequens quoque cataplaſma mirum in modum dolorem lenit.

℞. Micarum panis albi ℔ ß.

Cataplaſma. Coquatur in lacte vaccino, ad formam pultis, poſteà admiſce olei amygdalar. dulc. butyri rec. ana ℥ j. ol. de vitellis ovor. ℥ ß. croci ℈ j. vitellum unius ovi. Miſce, Fiat cataplaſma, quod calidè applicetur, ter aut quater in die, fomentato tamen priùs loco affecto, ſuperiori fomentatione. Si pinguedo humana in prom-

ptu sit, poterit ejusdem aliquid admisceri, est enim singulare anodynum.

Defensiva quoque sunt applicanda; victus tenuis instituendus, & corpus purgandum est, secundùm humoris prædominantis naturam, vena item incidenda, & cucurbitulæ applicandæ. Si verò dolores hisce non mitigentur, ad Narcotica transeundum est; ea autem, quia frigida sunt ad quartum gradum usque, non immeritò suspecta habētur, applicata tamen cum ratione & prudentia, periculo vacant, præcipuè in externis partibus, à levioribus tamen incipiendum, ideoque

℞. Florum Nympheæ
Folior. hyosciami &
Papaveris, ana quantum volueris. *Cataplasma Narcoticū.*

Involventur herbæ panno madefacto, & sub cineribus calidis parum coctæ, pistentur in mortario, addendo parum olei rosacei, nympheæ, unguenti populeonis, & applicentur loco dolenti, sint tamen ulcera vel crustæ priùs coopertæ unguento quodam ad casum eschare, ne natura hujusmodi frigidis in separāda eschara, & digerēdis ulceribus, remoret⁊.

Aliud cataplasma narcoticum.

℞. Micarum panis albi ℔ ß. Coquatur in lacte vaccino ad formam cataplasmatis, cui admisce opij dissoluti in aqua papav. albi ℈ ij. croci & castorij ana ℈ j. vel *Aliud Cataplasma Narcoticū.*

℞. Herbar. cicutæ,
Solatri
Hyosciami

Papav.ana M.j.

Coquantur in lacte vaccino, posteà pistentur in mortario, coquanturq; parum cum ℥ ij. farinæ hord. ad formam cataplasmatis, cui admisce opij dissoluti in aq. papav. ʒj. croci ℈ j. Misce & applica tepidè.

De imbecillitate visus.

CAPUT XIII.

QVia sæpissimè post combustiones faciei, imbecillitas visus, & lachrymatio oculorum sequuntur, ideò operæpretium est, paucis declarare, quomodo eis sit occurrendum, ne in fistulas lachrymales, ophthalmiam & suffusiones degenerent, aut visum planè aufferant. Curatio autem his tribus intentionibus, diætâ scilicet, purgationibus & Topicis medicamentis, perficitur. Et quia in lachrymationibus oculorũ, cerebrum humores mittit, oculi verò eosdem recipiũt, necesse est, ut omnimodo prohibeatur, non tantùm, ne humores pravi in corpore & cerebro generentur, verùm etiam ut qui iam generati sunt, & ad oculos defluunt, exiccentur, atque deorsum trahantur. Interim quoque oculi corroborandi sunt, ne fluxionem excipiant.

Prima Intentio. Quantum ad Diætam, imprimis eligendus est aër temperatus: calidus enim humores in capite liquescit, excalefacit, subtiles, acres, & ad flu-

ad fluxionem aptiores efficit: frigidus verò poros claudit, exhalationemque impedit, sed imprimis cerebrum comprimit, hinc vehementes fiunt fluxiones. Quemadmodum enim spongia imbuta aquâ, si manu comprimatur, vi quadam aquam emittit. Sic excrementitij humores è cerebro frigore compresso, erumpunt. Ideoque si anni tempus frigidum fuerit, calefaciendum est cubiculum, sin calidum, inspersâ aquâ frigidâ, & substratis frondibus, herbis & folijs, refrigerandum. Australis item, & Aquilonaris ventus nocent: ille enim præ sua humiditate, cerebrum implet humoribus, hic frigiditate, cerebrum comprimit, & exhalationem impedit.

In cibi administratione tria hæc, Quantitas nimir. Qualitas & usus observanda sunt. Primò enim excessus omnis, tum cibi, tum potus vitandus est. Secundò, quia fluxiones oculorum semper fiunt ex superfluis humoribus, ut cibus habeat qualitatem & vim exiccandi, necesse est. Quòd si fluxus ex humoribus frigidis fuerit, cibus nonnihil calefacere, si ex calidis & acribus, refrigerare debet. In genere autem nocent, quæcunque sunt difficilis concoctionis, & sale, aromatibus, cæpis, allijs, raphano, synapi & similibus condita, & cocta, item quæcunq; flatus procreant, & caput vaporibus implent. Tertiò observandum est, nunquam edendum esse, nisi prior cibus probè concoctus fuerit, naturalis appetitus adfuerit, varia quoque ciborum genera, quæ

ſubſtantiâ aut qualitate differunt, uno paſtu conjungi non debent, panis ſit ex optimo tritico benè fermentatus & coctus. A carne ſalita & infumata abſtineat, præſertim à porcina. Convenit recens caro boum caſtratorum, Caponum, & avium in arboribus viventium. Cum carne aliiſque iuſculis coquantur hyſſopus, maiorana, ſalvia, roſmarinus, euphraſia, radix petroſelini, pimpinellæ, & ſimilia. Si autem defluxus ex humore ſubtili & acri fuerit, coquatur cum carne & iuſculis, Borrago, bugloſſa, acetoſa, cerefolium, calendula, euphraſia, radix fœniculi & petroſelini.

Reliqua olera, ut ſunt lactuca, portulaca, caules, item cucurbitæ, melones, cæpe, porrum, allium, ſinapi, raphanus, in defluxionibus oculorum, ſummoperè nocent, uti & piper, Zingiber, garyophilli, legumina, & lacticinia propter butyrum.

Vinum generoſum, uti & Cereviſia generoſa nocent, utatur cereviſiâ minimè generoſâ, ſed benè coctâ, aut pthiſanâ, in qua agrimonia, euphraſia & pruna coxerint, poſteà aliquantum dulcoretur Saccharo, & aromatizetur cinamomo. Si verò æger ratione ętatis, aut imbecillitatis ventriculi à vino abſtinere non poſſit, eligat ſibi vinum aliquod album vetus, & minùs generoſum. Somnus & quies ſummopere conveniunt in oculorum morbis: vigiliæ verò & ſtudia, præcipuè ſtatim à cibo, nocent, uti & actus venereus.

Secundò digeratur, præparetur, & evacuetur

tur

tur humor noxius, qui ad oculos defluit, ideoque si defluxio ex humore acri & calido fuerit, digeratur sequenti Iulapio. *Secunda intentio.*

℞.aquar.betonicæ
Euphrasiæ
Borraginis *Iulepus.*
Acetosæ ana ℥ j ß.
Syrupi de Nymphæa
Violatij &
de cichorio ana ℥ ß.

Misce fiat Iulapium pro duobus matutinis, posteà purgetur sequenti potiunculâ.

℞.electuar.diacathol.ʒ iv. *Potiuncula purgativa.*
diaphœnic.ʒ ij.
Syrupi ros.solut.cum rhabarbaro & agarico ℥ ij. Cum aqua aut decocto betonicæ & euphras. Fiat potiuncula.
Vel dentur pillulæ sequentes.

℞.Massæ pillular.de quinq; generibus Myrobalonorum, *Pillulæ.*
Pillular.aggregativar.ana ʒ ß.
Diagridij grana iv.

Cum aqua euphrasię formētur pillulę quinq;. Pueris exhibeatur à ʒ j. usque ad ʒ ij. vel ʒ iij. prout ętas & vires fuerint. Electuarij de succo rosar. in tabellis, dissoluti in aqua betonicæ vel euphrasiæ. Qui verò tabellis uti non possunt purgentur mannâ aut pulvere radicum mechoacæ. Purgato corpore, utatur sequenti Electuario.

℞.Conservæ flor.betonicæ, *Electuariũ.*
Euphrasiæ &
Rosarum ana ℥ j. Misce.

Si defluxus ex huomribus frigidis fuerit, digeratur primò sequenti potione.

Potio digestiva.

℞. Aquar. betonicæ
Euphrasiæ
Fœniculi ana ℥ iij.
Mellis rosati colati,
Syrupi de Stœchade ana ℥ j. Misce.

Fiat Iulapium pro duobus matutinis; posteà purgetur sequenti potione.

Potio purgans.

℞. Electuarij Indi majoris ʒ iv.
Benedictæ laxativæ ʒ ij.

Cum decocto betonicæ, euphrasiæ, passularum & seminis anisi, fiat potiuncula. Aut dentur sequentes pillulæ.

Pillulæ.

℞. pillular. cochiar.
Lucis major. ana ʒ ß.
Diagridij grana vj. cum syrupo de Stœchade formentur pillulæ quinq;.

Pueris detur drachma una aut altera Electuarij diacarthami in tabellis, aut diaphœnici cum rhabarbaro, prout ætas fert. Purgato corpore, utatur sequenti Electuario, pro corroboratione cerebri, & exiccatione humorum.

Electuariū.

℞. Conservæ florum betonicæ &
Euphrasiæ ana ℥ ij.
Salviæ &
Rosmarini ana ℥ j. Misc.

Hujus Electuarij sumat æger jejuno stomacho magnitudine castaneæ. Decoctum Guajaci, radicum Chinæ, Salsæ parillæ, sassaphras summoperè conveniunt: exiccando enim humores noxios, visum quoque corroborant.

Stomacho quoq; propter ipsius cũ cerebro cõsensum, prospiciendũ est. Debilis enim stomachus ad cerebrum multos mittit vapores, qui posteà ad oculos descendunt. Abstineat igitur æger ab omnibus iis, quibus stomachus gravatur, & quæ difficilis sunt digestionis, sumat quoq; semel aut bis in hebdomade ℥ j. hujus massæ.

℞. Pillular. hieræ picræ simplicis Galeni *Massa pillular.*
Massæ pillular. Assaieret
Rhabarb. opt. triti
Pulveris senæ ana ℈ j.
Garyophillor.
Macis
Cinamomi ana ℈ ß. cum syrupo rosato solutivo fiat massa pillular.

Utatur quoque æger semper post pastum aliquo medicamento quod stomachum corroboret, & elevationem vaporum impediat, qualia sunt miva cydoniorum simplex, conserva rosar. coriandrum præparatum, & sem. anisi & fœniculi, aut sequens pulvis.

℞. Seminis coriandri præparati *Pulvis*
Sem. anisi ana ℥ j.
Flor. betonicæ
Rosar. rubr.
Euphrasiæ ana ℥ ß.
Cinamomi electi
Macis ana ʒ ij.
Pellicular. interior. ventriculi Gallinarum ℥ ß.
Sacchari rosati ad pondus omnium.

Misce. Fiat pulvis.

Sequitur tertia intentio, quæ in Topicis & Chirurgicis consistit. Itaque si dolor magnus, & Inflammatio adsit, applicetur fronti defensivum aliquod, ex cap. 7. Oculis verò instilletur sequens Collyrium, & linteis reduplicatis in eo intinctis, applicetur.

Tertia intentio.

Collyrium.

℞. Aquar. plantaginis
Rosarum
Euphrasiæ ana ℥ j.
Cerusæ lotæ
Tutiæ præparatæ
Olibani subtilissimè pulverisati ana ʒ j.

Misce. Si verò defluxus oculorum ex frigidis humoribus fuerit, applicetur sequens Collyrium.

Aliud Collyrium.

℞. Aquar. euphrasiæ
Fœniculi
Rutæ ana ℥ ij.
Olibani
Masticis
Myrrhæ
Aloës
Tutiæ præparatæ
Sarcocollæ ana ʒ j. Fiat Collyrium secundùm artem.

Si defluxio ex sanguine & humoribus calidis fuerit, incidatur cæphalica in brachio, si ætas & vires concedant. Ego in defluxionibus oculor. sæpissimè magno cum fructu venas iugulares externas incidi, verùm sectio harum venarum requirit Chirurgum expertum;

Sectio iugularium venarũ in morbis oculorũ utilissima.

tum; eſt enim periculoſa. Pueris loco phlebotomiæ hirudines applico, aut ad venam cæphalicam in brachio, aut in collo ad venas iugulares. Cucurbitulæ item magnæ cum flamma magna applicentur ſcapulis cum ſcarificatione.

Applicetur item ſeques veſicatorium poſt aures.

Veſicatoriū.

℞. Cantharidum in pulver. redactarū nu. 6.
Fermenti acris ℥. ß.

Miſce cum guttula una aut altera aceti. Cortex interior fruticis vitis nigræ contuſa & applicata eandem vim habet.

Utatur quoq; æger bis aut ter in hebdomada ieiuno ſtomacho, ſequenti maſticatorio.

Maſticatorium.

℞. Maſticis
Radic. pyretri
Summitat. maioranæ
Nucis muſcatæ ana ʒ. j. Fiat in mortario cum melle trochiſci magnitudine lupini.

Maſtiche item per ſe maſticata, & diu in ore retenta, multas ex capite trahit humiditates. Paſſulæ item, aut pruna damaſcena, oleo fœniculi inuncta, & maſticata, non tantùm ex capite trahunt humores, verùm etiam cerebrum & viſum corroborant.

Sternutatoria in morbis oculorū periculoſa.

Sternutatoria in morbis oculorum non probo: humores enim ad naſum trahendo, nervos opticos ſimul adimplent, & viſum debilitant, quemadmodum in obſervatione 24. declaravi. Sequens quoque pulvis capiti inſpergēdus eſt, ex quo etiā cucufa parari poteſt.

R. Flor. rorifmarini
Pulvis. Salviæ
Betonicæ
Stœchados
Rofar. rubr.
Summitatum maioranæ ana M.ß.
Coriandri præparati ʒ j.
Ligni aloës
Mafticis
Thuris
Diamofchi dulcis
Nucis mofcatæ
Granor. Alkermes ana ʒ ß.

Incidantur & contundantur omnia f.a.

Si vifus ex continua, & longa defluxione debilis factus fit, corroboretur aquâ fequenti deftillatâ.

℞. Euphrafiæ cum toto
Anagallidis flore purpureo,
Aqua vifum corroborans. Herbar. fœniculi ana M.xij.
Rutæ M. vj. Incidantur.

Poftea fuperinfunde aq. rofac. ℔ ij. digerantur in fole, in vafe vitreo, & bene claufo, per diem, pofteà lento igne deftillentur in balneo Mariæ, ferveturq; aqua ad ufum, eft enim præftantiffima ad corroborandos oculos.

Si defluxio & lachrymatio oculorum his non fedetur, & æger de vifu periclitetur, applicandum eft Setaceũ ad tertiam aut quar- *Setaceum.* tam vertebram colli, nõ tamen ferro candente, fed acu argenteâ, quemadmodum obfervatione 40, fufiùs declaravimus. Adultis Seta-

cei loco causticum ad secundam vertebram potest applicari, ut indè fiat fontanella. Pueris tamen perniciosa est fontanella in vertice, ut in observatione 42, demonstravimus: Fontanellæ item in brachio sinistro, & crure dextro, non exiguam vim habent in defluxionibus oculorum, ut experientia indies docet.

De Cicatricum Turpitudine earundemq; ablatione.

CAPUT XIV.

PRæcipuæ causę turpitudinis cicatricum post combustionum curationes sunt, primò, quòd cutis, caro, venæ, &c. vi ignis contrahuntur, & indurantur; secundò, quòd humidum radicale (cuius beneficio vulnera, & ulcera omnia, cicatrizantur) vi ignis exiccatum, consumptumque est, inde fit, ut quemadmodum siccus & aridus ager spinas tortuosas, zizania, & omnia imperfecta, ager verò pinguis & humid9, omnia perfecta producit: Ita etiam ex caloris innati, & humidi radicalis defectu cicatrices fiunt turpissimæ. Usus quoque medicamentorum frigidorum turpem gignit cicatricem, quemadmodum Hippocrates his verbis testatur: Ulceribus frigidum mordax, cutem obdurat, dolorem insupportabilem facit, denigrat, &c. Ut autem hoc incommodum evitemus ab initio usque *Hippocr. lib 5. aphor. 20.*

ad finem curationis emollientia sunt applicanda, quemadmodum anteà monuimus. Quantum ad curationem, imprimis durities cicatricum emollienda, & lubrica facienda est, pinguedine ursi, gallinarum, caponum, oleo liliorum, & de vitellis ovorū, aut sequenti unguento.

Unguentū. ℞. Pinguedinis gallinæ,
Ursi,
Piscis thymali
Liliorum
De vitellis ovorum ana ʒ ij.
Ol. myrrhæ ʒ j.
Succi lumbricor. ʒ ß. Misce, fiat unguentum, quo singulis diebus bis aut ter cicatrix, & circumjacentes partes sunt inungendæ.

Posteà applicāda est lamina plumbea spissa, inuncta Mercurio. Sed antequam inungatur pars affecta superiori unguento, abluenda est aqua, in qua furfures, & nonnihil myrrhæ incoxerint. Si verò cicatrices adeò duræ & elevatæ fuerint, ut majorem emollitionem requirant, fovitur locus priùs sequenti decocto.

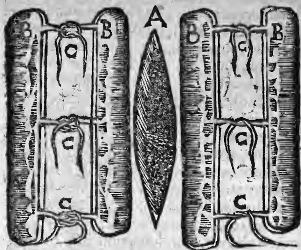
℞. Radicum altheæ cum toto
Decoctum. Radicum bryoniæ, &
Lilior. alborum ana ℥ j.
Flor. chamomillæ
Meliloti ana M. j.
Sem. fœnogræci
Lini ana ℥ ß.

Coquan-

Coquantur in aqua aut decocto pedum & capitis vervecis, appliceturq; cum spongijs aut filtris, in eo intinctis. Post fotum inungatur superiori unguento, appliceturque ceratum Oesyppi, Philagrij, aut emplastrum de Ranis cum Mercurio, idque tantisper faciendum, & singulis diebus bis reiterandum, donec Cicatrix satis sit emollita, ut possit à lamina plumbea deprimi.

Quotiescunq; autem Chirurgus cicatrices inunxerit, ambabus manibus cutem induratam contractamq; extendere tentabit, quemadmodum pelliones solent extendere pelles.

Si verò cicatrix adeò elevata, contracta, & indurata fuerit, ut inde maxima turpitudo & deformitas faciei sequatur, excidenda est (si æger consentiat, & pars affecta admittat) lineâ in rectum, quàtùm fieri poterit, diductâ. Posteà vulnus, quod antea contractum fuit, dilatandum erit, id autem fiet mediantibus linteaminibus, illinitis glutine, ut sequens figura indicat.

A Cicatricis excisæ vulnus est.

B B B B. Quatuor sunt lintea oblinita glutino, quorum ad utrumque latus vulneris duo erunt ponenda, ita tamẽ, ut spacium aliquod inter utrumque remaneat, ut ex figura apparet.

C.C.C.C.C.C. Fibulæ sunt sex plus aut minùs secundùm magnitudinem vulneris. Porrò quam primùm gluten siccatum fuerit, ita ut lintea cuti firmiter adhęreant, quod spacio quatuor aut quinque horarum fit, aut ad summum diei dimidiæ, constringendæ sunt fibulæ: sic enim contrahitur & constringitur cutis, quæ est inter lintea, vulnus autem dilatatur. Interim carnatio & cicatrizatio vulneris, quantum fieri potest acceleráda est, nec amovenda

venda lintea, donec vulnus sit curatum. Glutinum conficitur ex adstringentibus viscosis & emplasticis medicamentis, ut

℞. Farinæ volatilis ℥ j. *Glutinum.*
Masticis
Rosar. rub.
Sanguinis drac. ana ʒ ij. Fiat omnium pulvis subtilissimus, qui albuminibus ovorum & mucilagine gummi tragacanthi, ad mellis consistentiam, miscendus.

Illud tamen notandum, applicationem hujus glutinis non nisi post factam digestionem vulneris, fieri debere. *Nota.* Dum enim fit digestio, dolores adsunt, & labia vulneris inflantur, ideoque glutino dolor non est augendus, factâ digestione aliquando vulnus abluendum est aquâ vitæ; facit enim pulchras cicatrices: loco quoq; emplastri potest applicari lamina plumbea, inuncta mercurio. Curato vulnere, applicanda sunt, quæ faciem dealbescunt, qualia sunt aqua liliorum alborum, aqua florum fabarum, sudor item ovorum, aut aqua destillata ex testis ovorum, illa enim pretiosissima est ad cicatrices dealbandas.

De retractis nervis & incurvatis juncturis post combustiones.

CAPUT XV.

IN maximis combustionibus ad articulos, solent nõnunquã nervi retrahi, & jũcturæ incurvari, idq; præcipuè si Chirurgus circa

initia non satis diligens fuerit, nec ferulas, aliaque instrumenta, de quibus monuimus capite 11. adhibuerit. Est igitur nova instituenda curatio. Sed priùs purgandum est corpus secundùm humoris prędominantis naturam. Inprimis autem conveniunt pillulæ de hermodactilis, & pillulæ aggregativæ, item Electuarium Indum majus, & benedicta laxativa. Si plethora adest, incidatur vena, extrahaturque sanguis secundùm virium magnitudinem, de quibus omnibus consulendus est medicus.

Purgato jam & pręparato corpore, uti modò diximus, pars affecta sequenti decocto emollienda lubricaq; facienda est.

Decoctũ emolliens.

℞. Radicum altheæ cum toto
Radic. bryoniæ
Liliorum albor.
Malvarum ana ℥ ij.
Fol. violarum
Flor. chamomillæ
Melioti
Hyperici
Chamæpythidis
Chamædrios ana M. j.
Sem. fœnograeci
Lini ana ℥ j.

Coquantur in jusculo pedum & capitis vervecis aut vituli pro fotu. Posteà inungatur totum membrum sequenti unguento.

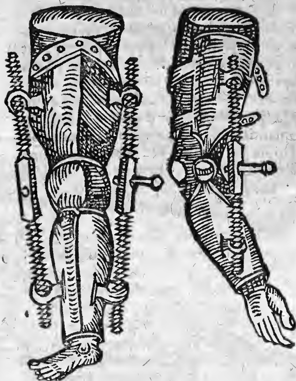
Unguẽtum.

℞. Unguenti dialtheæ ℥ ij.
Axungiæ humanę,

Galli-

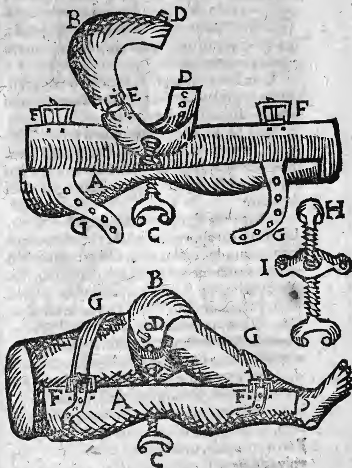
Gallinarum
Anseris
Ursi ana ℥ ß.
Succi lumbricorum ℥ j.
Aquæ vitę ℥ ß. Misce, fiat unguentum.

Posteà applicetur emplastrum ex mucilaginibus, vel Emplastrum Oesyppi, Philagrij, aut de meliloto, extensum supra alutá. Nervis his & ligamentis juncturæ satis emollitis, ad extensionem transeundum est, ea autem commodè sine dolore & periculo fieri potest, instrumentis ad hoc negotium accommodatis. Si vitium est in genu aut cubito, aptissima sunt hæc instrumenta quæ & à Gualthero Reyff in sua Chirurgia depinguntur.

Aut

Aut utere ſequenti inſtrumento ex noſtra inventione, quod quivis parvo cum negotio, & ſumptu habere & tàm ad genua, quàm cubitos incurvatos adaptare poteſt.

A.A. Capſulam ex ligno fabricatam, tàm in prima, quàm ſecunda figura denotat.

B. B. Annulus eſt ex lamina ferrea ejus latitudinis, ut genu totum poſſit amplecti, fabricatus. Is autem in prima figura appertus, in altera verò clauſus, & genu amplectens, cōſpicitur. Vt autem eò meliùs adaptari poſſit, pars illa, quę rotulam reſpicit, aliquantum excavata ſit, neceſſe eſt.

C.C. Torcular exiſtit, beneficio cujus annulus capſulam verſus trahitur, aut quantum opus eſt, in altum elevatur.

D.D.D. Tàm in primæ quam ſecundæ figuræ parte una claviculum, altera verò foramina denotat, quorum beneficio annulus tantum, quantum neceſſe eſt, conſtringitur, vel laxatur.

E. In prima figura cardines, quibus annulus clauditur apperiturque, denotat. Apperto itaque annulo, collocataq; tibiâ in capſulam annulus circumcircà genu aptandus eſt, ſtupiſq; undiquaq; & linteis muniendus: poſteà clavo & foraminibus D.D.D. notatis, claudendus. Habet prætereà fibulas duas, F.F.F.F. denotatas, & lora duo G.G.G.G. ſignata, quorum beneficio tibia capſulâ alligatur. Circum ducto prætereà torculari C.C. notato, à dextra in ſiniſtram, annulus, ſimulq; genu capſulam verſus trahitur, extenditurque tibia tantum, quantum Chirurgo opus eſſe videbitur. Porrò torcular, ut liberè in annulo circumvolvatur neceſſe eſt: ideoque ex interiori ſua

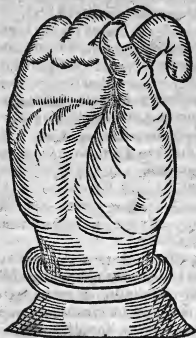
parte

parte nodum H. notatum habeat.

I. Lamina est ferrea, quæ capsulæ mediantibus duabus claviculis, firmiter annexa est, ut in ea torcular commodè circumvolvatur.

Si verò combustio in digitis fuerit, ingeniosi & industrij Chirurgi erit, instrumenta ad id apta & commoda, prout affectus requirit, excogitare. Ego sequentibus medicamentis & instrumētis, digitos omnes manus dextræ, excepto pollice, ex combustione in externam manus partem retractos, ibique conglutinatos, restitui. Quæ curatio, etsi iam anteà in Observationibus nostris proposita sit, attamē ne quid hoc loco desideraretur, quod ad hanc materiam spectare posset, denuò illam hîc annectere placuit, tu lector omnia benevolè consule.

Anno 1596. Isaacus Gotteran de Perroy, adduxit ad me Lausannam filium suum Michaëlem, 14. menses natum. Is autem sexto mense ætatis, manu dextra in prunas ceciderat: Hinc index, medius, annularis, & auricularis unà cum externa metacarpi parte, adeò combusti fuerunt, ut apices horum digitorum usque ad primam articulationem deciderint. At quia pater curationem imperitis commiserat, digiti omnes (excepto pollice.) cum cute metacarpi quasi in globum (ut sequens figura ostendit) conglutinati fuerant.

Septimo menſe poſt abſolutam curationem, addúcunt ad me puerum parentes Lauſannam, auxiliumq́ue meum implorant. Purgato itaque corpore, mannâ ex juſculo exhibitâ, topica & chirurgica ſic inſtitui. Primò ſequenti decocto emollienti & unguento, per dies aliquot uſus ſum.

℞. Radi-

℞. Radicum althææ cum toto
Radic. bryoniæ
Liliorum albor. ana ℥ j.
Florum chamomil.
Meliloti
Chamædr. ana M. j.
Sem. fœnogræci
Lini ana ℥ j.

Coquantur in jusculo pedum & capitis vervecis aut vituli pro fotu. Postea inunxi totam manum & brachium sequenti unguento.

℞. Unguenti dialthææ ℥ j.
Axungiæ humanæ
Gallinarum
Anseris
Ursi
Succi lumbricorum ʒ ß.
Misce, fiat unguentum.

Tandem manum involvi emplastro de mucilaginibus. His nervi & callositas ex corrugata cute metacarpi, & digitorum in externa parte manus concretâ, satis emollita: inde callum illum inter digitos & metacarpum novacula excidi, digitos item separavi. Deinde inspersi pulverem meum ad sanguinem sistendum, & albumina ovorum mixta cum aqua rosac. & plantaginis, oleoque rosac. applicui. Defensivum quoque ad carpum adhibui, & totum brachium oleo rosaceo, myrtillorum & lumbricorum inunxi. Postero die sequens digestivum filamentis suavibus supra incisiones

posui, & brachium, ut antea suprà dictis oleis inunxi.

℞. Therebinth. lotæ in aq. rosac. & plantag. ℥ j.
Olei rosac. & de
Vitellis ovorum ana ʒ ij.
Croci ℈ ß.
Vitellum unius ovi. Misce.

Quinto die apposui sequens instrumentum ex ligno fabricatum, & incœpi paulatim digitos ad naturalem situm attrahere.

A. Ferula

B
C
C
C
C
E
D
A
E
D

A. Ferula eſt lata tribus digitis in latitudine poſitis, ejus longitudinis, ut à carpo ad cubitum ferè uſque pertingat.

B. Baculus eſt rotundus, pollicis craſſitie, qui ferulæ firmiter affixus eſt: è medio autem hujus baculi exurgũt clavi quatuor rotundi, & ex ligno fabricati C.C.C.C. notati. Habet item ferula fibulas duas D. D. notatas, & lora duo E. E. ſignata, quorum beneficio inſtrumentum brachio alligatur: ut ex figura ſatis apparet.

Alligato itaque inſtrumento, & undique linteis, ſtupis aut goſſipio bene munito; habui in promptu digitalia ex pelle fabricata, quæ extremitatibus digitorum appoſui. Deinde filo, quod eis appendet, digitos deorſum attraxi, & clavis C.C.C.C. notatis, alligavi, atque ſingulis diebus magis magisq; incurvavi. Id autem ut eò melius fieret, brachium & manum ſuperiori unguento, quotieſcunq; vulnera tractabam, inunxi. Ne autem digiti denuò conglutinarentur, laminas plumbeas digitis interponebam. His paulatim digiti ad naturalem ſitum reducti fuerunt. Interim vulnera quoque conſolidavi & cicatrizavi, non quidem iis, quæ valdè exiccant, ſed iis, quæ ſimul emolliendi vim habent, medicamentis: quemadmodum in tractatu noſtro de Combuſtionibus oſtendemus. Atque ſic divino favore, manus in integrum reſtituta fuit.

De Fulmine, & quomodo eis qui ab eo læsi, sit succurrendum.

CAPUT XVI.

QVia ignis cœlestis omnium vehementissimus & periculosissimus, ac in se contineat quasdam facultates supernaturales, quibus homo protinus extinguitur, cunctandum non est, quid faciendum sit. Hanc ob causam, in gratiam tyronũ, Chirurgorũ castra sequẽtium, breviter declarare placuit, quomodo eis qui à fulmine læsi, occurrendum sit: omnibus tamen Chirurgis ad hujusmodi ægrotos accersitis, suadeo ut operam dent, quò possint sibi adiunctum habere Medicum.

Quamvis autem ignis ille cælestis, ut experientia docet, in se facultates quasdam supernaturales, & hominis ingenio planè abditas, contineat, id tamen perspicuum est, ignem illum adjunctam habere qualitatem, & materiam mirum in modum malignam atque venenosam, idque satis denotat teter ille & pestiferus odor, qui tum ex hominibus, tũ animalibus, arboribusq; à fulmine ictis erumpit. Hinc fit ut ursi, vulpes, cuniculi aliaq; animalia iis in locis fulmine ictis, degentia (ut viri nonnulli docti testantur) propter hujus odo-

ris sævitiam, in eorum speluncis morari non possint. Canes item de carne animalium à fulmine interfectorum non gustant. Ex his perspicuum fit, quàm periculosum sit, uti herbis iis in locis collectis: conspicitur enim quandoque, ut Olaus Magnus Hist. Septentrionalium lib. 1. cap. 12. testatur, terra quasi fulphure consperfa. Mirum igitur nemini videri debet, aliquando homines subitò, & sine manifesta causa mori.

Est autem ignis ille, quemadmodum Seneca testatur, triplex. Primùm enim subtilissimus est, hinc fit ut inanimata veluti arbores & similia illæsa pervolet. Secundò præter subtilitatem illam, materiam quandam continet siccissimam, & magis terrestrem: hinc fit, ut partes corporis molles, illæsas penetret, duriora verò, quemadmodum ossa, rumpat, id verò non solùm in animatis, verùm etiam in inanimatis accidere observavi. Superiori anno 1604. cùm ligna pro usu culinæ advehenda curassem, occurrit ingens quercus, quę ante annos aliquot à fulmine icta fuerat, quod quidem ex fissura, quæ in exteriori parte corticis à summitate ad radicem usque conspiciebatur, manifestum erat. Extrinsecùs tamen pulchra & virescens erat quercus illa. Fisso trunco inventa est medulla, quæ in querceis arboribus durissima, à summitate usq; ad radicem planè cariosa. Tertiò materiam habet adhuc magis terrestrē & crassam, quamobrem non usq; adeò penetrat, uti de aliis diximus,

sed

ſed incendit ea, quæ primùm obvia veniunt, quemadmodum videmus civitates, templa, aliaque ædificia à fulmine incendi, & in cineres redigi.

Id autem fit partim propter ignis vehemẽtiam, partim quoque, quòd homines utplurimùm ad defenſionem & extinctionem ignis negligentes ſint, ac tardi. Communis enim opinio eſt, ædificia fulgure incenſa, non poſſe aquâ reſtingui. Mihi verò contrarium videre contigit. Anno enim 1592. Hildenæ in patria, turrim templi, altam ſatis & lapidibus tectam, fulminis ictu adeò incenſam vidi, ut ex una parte flagrare cœperit, trabesq; nonnullæ ingentes ab ictu illo fiſſæ fuerint, quod tãdem incendium poſtmodũ aquâ reſtinctũ fuerat. Sic etiam inurit hæc ſpecies ignis corpus humanum, ac poſt ſe relinquit veſtigia ſatis manifeſta, quemadmodum puſtulas, maculas nigras, & fractiones oſſium. Subtilis autem & abdita illa penetrabilis qualitas prioris ignis, venenum illicò ſecum ducit ad cor & cerebrum, moriturq; animal ipſo momento. Secunda quoque hujus ignis ſpecies, quia ſubtilis eſt, ſtatim officit partibus nobilibus, ſed quia conjunctam ſecum habet materiam magis terreſtrem, quemadmodũ dixi, oſſa etiam & vaſa abrumpit, atque protinus extinguit animal, aut ipſo momento, aut paulò pòſt. Tertia verò ſpecies, quia (ut dixi) ipſius materia terreſtris eſt, & craſſa, minùs erit periculoſa.

Ex his facilè apparet, qualis nam methodus curandi sit instituenda. Illa enim in hoc consistit, ut cor partesq; nobiles corroborentur & à vaporibus malignis & venenosis defendantur. Ideoque illicò exuendæ & abjiciendæ sunt vestes, non solùm, ut inspirationi & expirationi pulmonis consulatur, verùm etiam ne malignus ille vapor fulminis, qui vestibus inhæret, partes nobiles, planè suffocet. Exutis vestibus, & ægro decubito inter linteamina suffumigata baccis Iuniperinis, radicibus angelicæ, foliis lauri & rutæ, exhibenda illi sunt lapidis Bezoardici in subtilissimum pulverem redacti grana 6. aut 8. cum aqua buglossæ, cardui benedicti aut melissæ dissoluta, provocandusq; est sudor, quò natura venenum ad exteriora propellere possit. Si lapis ille in promptu non fuerit, exhibenda est theriaca ad ʒ j. plus aut minùs, prout ætas fuerit. Labia, lingua, nares, tempora, frons & arteriæ ad carpum inungendæ sunt vino malvatico, in quo theriaca sit dissoluta. Cordi applicetur sequens Epithema.

℞. Aquarum buglossæ &
Melissæ ana ℥ ij.
Vini malvatici ℥ j. ß.
Aquæ cinamomi ℥ j.
Electuar. de gemmis ʒ j.
Confect. Alkermes ʒ ß.
Croci ℈ j. Mixtis omnibus cordi tepidè applicetur.

Brachia & crura fortiter sunt liganda, linteisq;

teisq; aſperis & calidis fricanda, ut venenum ad exteriora attrahatur. Si puſtulæ, vulnera, aut maculæ adſint, applicentur protinùs cæpæ cum ſale, folijs rutæ & theriaca, quaſſatæ, applicenturq; cucurbitulæ, hirudines, inciſis priùs veſicis. Putrefacientia & Eſcharam relaxantia hic locum non habent. Excidatur igitur Eſchara ſcalpello, & forficibus, poſteà ulcera ſequenti unguēto ſunt mundificanda.

Unguetum.

℞. Mellis roſacei ℥ ij.
Pulveris radic. vincetonici &
Angelicæ ana ℥ ß.
Fol. rutæ cum pulveribus quaſſatōr. p. ij.
Theriacæ ʒ ij.
Aquæ vitæ ℥ ß. Miſce.

Fiat Mundificativum. Mundificatis ulceribus, inſpergendus eſt ſequens pulvis ſarcoticus.

Pulvis ſarcoticus.

℞. Pulveris radicum Vincetoxici &
Angelicę ana ℥ j.
Myrrhæ
Maſticis
Olibani
Fol. Scordij ana ʒ iv.

Fiat omnium tenuiſſimus pulvis, ex quo cum ſufficiente quantitate ſucci Nicotianæ, Saniculæ vel pyrulæ fiant trochiſci, qui in umbra exiccētur, iterumq; in pulverem redigantur. Is pulvis pretioſiſſimus eſt, & in hujuſmodi, alijsq; ulceribus putridis & venenoſis, veluti in Anthrace, Gangræna, & Cancro: mundificat enim, & putredini adverſatur: admixto parùm aluminis uſti, cicatricem quoque in-

ducit. Si qua ossa fracta fuerint, reponenda sunt, sed prospiciat Chirurgus, ne Emplastica astringentia & refrigerantia, ut in fracturis fieri solet, applicet, his etenim expiratio & evaporatio veneni impeditur, applicetur itaque sequens cataplasma.

Cataplasma. ℞. Farinæ fabar.
Lupinor. ana ℥ j ß.
Pulv. radicum vincetoxici &
Angelicæ ana ℥ ß.
Folior. Rutæ M. ß.

Coquantur cum oxymellite ad formam cataplasmatis. Posteà admisceatur theriacæ, aut Mithridatij ℥ j. Fractura singulis diebus semel deliganda, & cataplasma renovandum est, membro priùs vino, in quo radices vincetoxici & angelicæ coxerint, & theriacæ parumq; aceti rosacei dissoluta fuerit, abluto. Idq; tantisper, dum metus veneni adest, faciendum. Defensivum ad latitudinem palmi minoris supra fracturam applicetur, ut elevatio veneni ad partes nobiles impediatur.

Interim autem dum externa, uti dixi, adhibentur, Cor, partesque nobiles roborandæ sunt, non tantùm suprascripto Epithemate, verùm etiam conservis & Electuarijs, veluti conservâ florum buglossæ, calendulæ, rosmarini, melissæ, corticum citronum. Diamargarito frigido, Lætificante Galeni, Confectione Alkermes, aquâ Cinamomi & similibus.

Victus ratio. Utatur jusculis carniû recetium, in quibus borrago, buglossum, calendula, acetosa, rosmarinus,

marinus, majorana, macis, crocus, cinamomum, & similia coxerint. Ab omnibus, quæ difficilis sunt digestionis, abstineat. Prospiciendum est quoque, ut alvus semper sit lubrica, idq; si naturaliter nequeat, fiat Suppositorijs aut Enematibus lenitivis. A purgantibus & venæ sectione abstinendum est, nisi aliqua adfuerit occasio particularis, ubi consulendus est Medicus.

FINIS.

IN OBITUM

GEN. DOCTRINA ET VIRTVTE VERE NOBILISSIMI VIRI DOM. CAROLI V-TENHOV. NEO-CHTHONIS CAR. F.

LACRVMÆ ÆTERNAE

A

VIRIS PIIS ET DO-CTIS EFFVSAE.

LectoriS.

TAnto in odio semper apud homines sanæ mentis Ingratitudinis vitium habitum fuit, Lector benevole, ut, qui olim acceptis beneficijs gratias non reddidissent, neq; parentum sepulchra ornavissent, Socratis sententia, tanquam ingrati ac impij à Magistratu reprobarentur, & ad munia publica, ut indigni, non admitterentur. Ego itaq; ne vitio ingratitudinis erga Generosum, ac æternâ laude dignissimum virum Dominum Carolum Utenhovium piæ memoriæ, qui à teneris ferè unguiculis medullitùs me, quamvis indignum amare dignatus erat, meritò accuser, lubenti animo, si modò facultas voluntati respondere potens esset, sepulchrum hujus viri tàm pij, tamq; humani, & de me benè meriti, Rosis, & omnis generibus florib. fragrantibus conspergere. Sed quia hortulus meꝰ tàm aridus, tamq; sterilis, ut hocce viro nullos condignos flores proferre possit, ad aliorum, tàm meorum, quàm suorum amicorum vireta amœnissima ac fertilissima confugere, ac me recipere coactus fui, quantumq; florum illa mihi suppeditavêre, ex ijsdem decerpere & ad huncce meum usum colligere, huicq; nostro Tractatui annectere placuit. Quòd si verò in hisce floribus disponendis ordinem, quem pro eorum dignitate decebat, minùs observaverim, omnes ac singulos obnixè rogo, ne vitio id mihi vertant. Tu interim lector benevole æqui boniq; omnia consule, &

Vale.

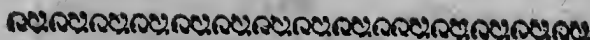

VIRO OPTIMO ET PRAEſtantiſſimo, Dn. Guilielmo Fabricio Hildano, Medico & Chirurgo Paterniacenſi, amico veteri & ſincero,

Amandus Polanus à Polansdorf S. P. D.

GRATI animi evidens documētum eſt, eorum qui de humano genere publicè privatimq́ne bene meriti ſunt, memoriam cum laude conſervare & ad poſteritatem propagare: & qui hoc præſtant, nequaquam reprehendendi, ſed favore & benevolentiâ bonorum digni ſunt. Jam verò CAROLUS UTENHOVIUS qualis quantusq́ue vir, quàm ſalutaris bono publico, quàm commodus mortalibus pluri-mis privatim fuerit, & ſcripta ipſius & facta loquuntur. Scripta ipſius innotuerunt mihi primùm Vratislaviæ, quæ Sileſiæ metropolis eſt primaria, optimis legibus fundata, regimine politico ſplendida, gymnaſijs bonarum litterarum celeberrima, ædificiorum elegantiâ atq; amplitudine magnifica, platearum latitudine & diſpoſitione ornatiſſima, munditie amœ-

tie amœnissima, muris & vallis munitissima, civium numero populosa, emporio commodissimo fortunata, magnis opibus pollens, familijs antiquis & nobilibus honoratissima, quæ mihi totum sexennium hospitium præbuit & studia mea fovit auxitque, cujus memoria gratissima animo meo insidebit dum spiritus hos reget artus. In illa igitur urbe lectione scriptorum Utenhovii delectatus sum, & quàm felix illorum genius esset experimento percepi. Facta verò illius & beneficia erga te atq; alios tibi multisq; bonis nota sunt & perspecta. Rectè igitur facis, præstantissime Fabrici, quòd viri illius memoriam sacrosanctam conservare æternamque efficere, quantum in te est conaris: non tantùm ut gratitudinis erga illum tuæ officia testata reddas, verùm etiam ut alios ad imitationem virtutis rarissimæ exemplo tuo excites. Feliciter vive & age, præstantissime Fabrici, & Chirurgicis observationibus de humano genere, confisus Deo, bene mereri perge. Basileæ die 21. Februarij, anno: Da nobIs paCeM IehoVa.

CLARISSIMO ORNATISSIMOQ. VIRO D. GVILIELMO FABRICIO HILDANO MEDICO ET CHIRURGO præſtantiſſimo.

VASVIS veloces Phœbus agit poli
Currus per oras quadrupedes ſui:
Hic cuncta cernit, nec latere
Quæ poterunt oculum micantem:
Fidum ſodalem vix tamen aſpicit,
Curam gerentem ſic ſocij ſui
Partis amicos ac adeſſe,
Non dubia pietate, vellet.
Abſentis omnis cedit amor: viget
Fervor, bonorum copia dum viget:
Quærit nec ullus glorioſum
Sit ſocij decus atq; nomen.
Ægidem iniquæ cum ſocio ad Stygem
Misêre Parcæ. Nunc jacet impiger,
Patrocle, quondam mortis ultor
Ille tuæ, Phrygio ſubacto.
Ad Ditis ædes inclytus Tydeus
Conceſſit optatum ad Polynicem. Ibi
Manes apud nigri fluenti
Eſt ſocius Pylades Oreſti.
Candor receſſit: fœdera quærito
Laudata quondam, ſemina littori

Mandare

Mandare si vis, sive vanus
Æquoreas numerare arenas.
Fraudes per orbem, fictaq; fœdera
Grassantur: omnes commoda quæritant.
Quo miror istam diligentem
FABRICII magis ipse curam:
Curat perempti funera CAROLI,
Ut digna factis præmia splendidis
Manes receptent, metra, laudes,
Mœstitiæ querulosq; testes.
O quam fidelis seculo in impio
GVILELMUS! O quam sydera laudibus
Illum super tollent Camœnæ,
Cujus amor superat sepulchrum.
Numen perenni tempora proroget
Cum gaudio hujus, nomine proprio
Qui digna præstat, qui reponit
Fœderibus sua jura priscis.

Insigni viro, cui ista observantiæ ergò dicabat, χρήσει καὶ κτήσει addictissimus

Nicolaus Viretus
Thononiensis.

DE OBITV D. CAROLI UTENHOVII, ad Poëtas hujus temporis.

יְאֵלִילוּ כָל־הַפַּיְּטִים
עַל רִינִים אַף עַל מִשְׁפָּטִים
כִּי הָלַךְ אֶל־בֵּית עוֹלָמוֹ
שֶׁהָיָה אַלּוּף כֻּלָּמוֹ
קָרוֹל בִּשְׁמוֹ הָיָה נִקְרָא
אוּטֶנְהוֹב עַמּוֹ יִקְּרָא
אָב הָיָה כָּל־הַחֲרוּזִים
אֵלָיו שִׁירִים הָיוּ חוֹזִים
אֵין נִסְתָּר מֵעֵינֵי שִׂכְלוֹ
חָכְמוֹת רָמוֹת הִתְגַּלּוּ לוֹ ·
הַפַּיְּטִים קִרְבוּ שִׂמְחוּ
דַּלְתֵי עוֹלָם לוֹ נִפְתָּחוּ
עַתָּה שִׁירָיו בִּשְׁמֵי מַעְלָה
נִשְׁמָעִים כִּי שָׁם חוּא עָלָה ·

JOH. BUXTORFIUS, LINGUAE HEBRAEAE IN INCLYTA Academia Basileensi Professor.

Εὐγενεστάτῳ τε καὶ λογιωτάτῳ πάλαι τῷ ἀνδρὶ Καρόλῳ Οὐθενοβίῳ Νεόχθονι πάντοτε πεπαιδευμένῳ, Ἰωάννης τοῦ Ῥητηρέως.

Βωμὸς ἐπιτάφιος.

Εἴμ' ἀνδρὸς δ' ὄζοντος
βίῳ, μόρῳ τε, μνᾶμα

Φλέγον κέδροιο καπνώδη γόνον
ἀκοῦσαι θαῦμα, παπταίνειν τέρας
τὸ μὲν Νεοχθονὶς παλαία χθὼν
γέννησεν εὐγενεστάτη ῥίζα

πολέσι δ' αὖ μόχθοισι
δαμέντ' ἄνακτος βία
τοκεῦσί τε καὶ τέκνωμα
πόλιν ἔχοντο μάρτος
Ἀγριππίνης Νέρωνος
φερώνυμον. ὀπαδοὶ
δ' ἅμα χάρις ἡ Ἀπόλλων
ἑρμῆς, Ἀθήνη, μοῦσαι.

Ἀλλὰ βάσις κραταιὰ Χριστοῦ
θρήσκευσ' ἄμεμπτος ἀμφὶ θυμῷ
σταθεῖσα, τῆς ἐπὶ πλέον. Μάκαρ ὅλος οὐθενὶ γ' ὄβιος κατασχὼν, λέλογχε θεόφιν ζῆν.

IN NOBILISSIMI AC DOCTISSIMI QVONDAM VIRI, CAROLI Utenhovii Neochthonis memoriam, declaratio metrica per eundem Joannem Rheterium.

ARa sculpturæ Graia concinna loquela,
Thus adolens oleo nomina magna viri,
Cujus odoratam (dictu mirabile) vitam
Invidia mors ornat suavius ipsa tamen.
Nimirum nec nota satis, nec amata Smaragdus,
Mox desiderio fit pretiosa magis.
At tu tantus eras (generosa stirpe Neochthon
CAROLE UTENHOVI deliciæ Charitũ,
Virtutum effigies, Musarum stemma decorum
Hebræo, Græco dogmate & Aonio)
Quanta suis latè protenditur alma colonis
Nomine Agrippinæ splendida metropolis:
Illa, inquam, quæ te fovit juvenemq́ senemq́,
Iamq́ fovet cineres hospita fida tuos.
Vel quàm longa trahunt vastum diffusa per æquor
Vicini Rheni syrmata Nereides.
Hæ laudes magnæ, laudumq́ occasio magna;
Sed tibi sancta fides KAROLE, plura dedit.
Hoc opus, hoc illud magnumq́ unumq́ necesse,
Quo servatur homo: cætera cuncta nihil.

DE CAROLO UTENHOVIO, NOBILI ET POETA.

SIquis Utenhovii nomen non noverit, idem
Musarum stupidus nescit amicitias.
Ambiguum genus, an mortali egressus ab alvo,
Annè

Anne feris pastus silvius uberibus.
Tanta erat illius nuper præstantia vatis,
Quanta unquàm ullius toto Helicone fuit.
Indignumq; homine est hunc ignorasse Poëtam,
Qui nec si cuperet valdè, latere queat.
Et genus & virtus obstant, queis vectus ad astra
Altius humanis extulit ille caput.
Scaligeris, Duzis, Grutero testibus utar,
Et te Lipsi hujus lux, & ocelle rei
Te Grutere tamen, quo nemo charior illi,
Quem quondam natum, jusserat esse suum.
Invidia ergò nihil fati properantis habebit
Præcipuum, effigiem liquit habere sui.
Parcatum bonus est vim declinare malignam,
Et morte æterna velle carere, dolis.

Joan. Ulricus, J. V.D. & P.L. Consiliarius Palat. Bypontinus.

MEMORIÆ QVÆ IN BENEDICTIONE VIRI CLARISsimi Caroli Utenhovii, &c.

QVem Latium florens argutaq; Græcia civem
Agnorant, vixit dîs Utenhovius humo.
Parte sui meliore polo. nec desiit esse
Nobiscum, superat nobilis ingenio.
Vivitur hoc post fata: agiturq; heic remige famâ,
Mors nos mordaci surripit invidiæ.
Prætereà omnia plena dolis, plena omnia bellis,
Infremitur creperis undiq; dißidiis.
Exin Mundus Vtenhovio est exosus, & optat

Justorum in valido morte mori senio.
Ingressus conclave paratum impunè quiescis,
Nunc mundi rides tu strepitum & crepitus.
Hospitio fragili excessisti: culmen olympi
Pro lare sortitus pauperis hoc tuguri.
Nunc patriam cernis, nunc dulcia comminus arva
Emerito tibi quàm missio grata venit.
Felix sorte istac! demto nunc fine Jehovam
Collauda Angelico consociate choro.
Fatum nobis, & furibundum est æquor arandum,
Dum beet & nostras anchora fida rates.

Chr. Donaverus Ratisp.
P. L.

MEMOR. CL. ET NOBILISS. VIRI CAROLI Utenhovii.

CArole te quoties picta collustro tabellâ,
Ab fatum toties, Carole, ploro tuum:
Dignus eras Pylios vixisse benigniter annos,
Aonidumq; magis consuluisse gregi:
Sed lacrimandus abis, tecumq; abiêre Camœnæ,
Nominis æternum gloria sola manet.

Laurentius Frisæus P. L.

IN TUMULOS CLARISSIMI VIRI CAROLI Utenhovii.

QVi peragras loca sacra, huc huc cõverte viator
Lumina, quæq; movẽt marmora mœsta lege.
Expediam paucis, ne te mora longa fatiget:

Istis

Istis Utenhovius conditus est tumulis.

Utenhovius nostri splendor celeberrimus ævi,
Dilectus Phœbo, castaliisq; Deis,
Divinum implevit cujus sapientia pectus,
Et rerum indulsit cognitione frui.
In cujus labris Pitho facunda resedit,
Insperſitq; suis ora diserta favis.
Tot tantisq; animi locupletem dotibus atrox
Mors, licet invito numine, subripuit.
Heu quantum est sævi dura inclementia Fati!
Quæ nullis nullis novit parcere nominibus.
Magna tamen superest virtus, qua vindice totus
Non potuit rapidis interiisse rogis.
Debita telluri in cineres sunt membra redacta:
Hac omnes geniti conditione sumus;
Ut qua hora superas vagitibus hausimus auras
Fatalis simul præda dolenda coli.
Sed tu parce tui vivis meliore superstes,
Nempe animo; hac felix, Carole docte, viges.
Nulla unquàm seclis oblivio muta futuris
Famæ obfuscabit nomina clara tuæ.
Fulgida dum Mundo præbebit lumina Titan,
Dum nitidos purgent sidera celsa polos.
Dum vastum Oceani fluctus circumdabit orbem,
Et dum Cecropias pascet Hymettus apes.
Dum ver producet flores, dum meßis aristas,
Dum poma Autumnus, frigida Bruma nives,
Utenhovi nomen florebit ubiq; nec unquam
Laude ejus merita destituetur honos.
Rectè immortalem censetur ducere vitam,
Quem morti eripuit nescia fama mori.

J. Boissardus.

DE C. UTENHOVIO.

VT meritò lugent, Utenhovi, lumine cassum
Pallas, & Aonii numina sancta Jugi:
Et Charis, & Veneres, & Amores, & Deus
Ille Deus Clariæ præses Apollo lyræ. *(augur,*
Atq; unà docti boni sollemniter omnes:
Semper enim postes his patuêre tui,
Quo te cunq; aliquis venisset tempore visum,
His vacuum nunquàm te reperire datum.
In medio residens horum tu, Phœbus ut alter,
(Ceu chorus Aonidum Jugis in æde tua:)
De variis cupidè audias responsa ferentes;
Nec parcè in medium, tu optima quæq; dabas.
Omnia virtuti tribuebas, omnia Musis:
Et vitæ saperent, quæ potioris opes.
Atq; ita cognati adspirabas sidera cæli:
Σπέῤῥον, ὡς ΚΑΡ-ΟΛΟΣ ΟΥΘΕΝ ἔχει Ο ΒΙΟΣ.
Ad quæ quum nuper terrena ab sede migrarit
Spiritus, angelici pars preciosa chori.
Molliter in tumulo, requiescant ossa precamur:
Dum repetent olim corpus uterq; suum.

Bernard. Prætorius
Syndicus Noricus.

IN OBITUM V. NOBILISSIMI D. CAROLI Utenhovii, &c.

Ex paris Jambis senariis.

VIdemus heu diebus esse singulis
Novi quid, interire sive nascier

Et

Et hoc frequente more nil frequentius
In Orbe; quin quod ipsa luminaria
Amara Mors trucidet atq; sûrpiat,
Quousq; currit & recurrit aureo
Suo nitore Sol, quousq; terminat
Fluenta vastus Amphitrites alveus:
Quod est videre nunc & experirier
In hoc viro, præminente Belgii
Decôre præpotentis UTTENHOVIO.
Is ortus ex utroq; nobilißimo
Parente quibat anteire pluribus
Viris Equestris ordinis: pecuniâ
Opumq; vi præibat ille cæteris,
Deinde latifundiis: sed optimum
Quod est senis viaticum, velut Sophus
Stagyrita magnus inquit, Eruditio
In hoc profunda promicabat, ætheris
Vt inter astra Sol minora promicat.
Erat disertus, eloquens & artifex
Quasi stili Latinioris eruens
Et adferens nihil, nisi quod Atticum
Mel & favus fuat latexq; Tullii,
Valerii gravißimiq; Livii.
Erat Poëta melle quoq; dulcior,
Peracris atq; perspicacis ingenI,
Trilinguis, imò quadrilinguis, Italæ
Pium poëma testis est Olympiæ,
Quod hic dedit Latinitate congrua.
Erat Themista, Leguleius, æquitas
In illius sedebat ipsa pectore.
Erat Sophus rotundus in reconditis,
In arduisq; disputationibus.

In omnibus deinde rebus ad fatim
Sagax, peritus, atq; gnarus, impiger
Legendo, scriptitando, nec quid obstitit
Et laboris, aut quid ægritudinis.
Nihil minùs jubetur heu tyrannidem
Subire mortis: esto: ferre convenit
Malum, gravemq; sarcinam; protacium
Is error est parentium: per hoc iter
Patres iêre posteriq; luridum,
Eò solemus ire nos & iste mos
(Animas & ægra segregare corpora)
Manebit, usq; dum dies novissimus
Futurus est: sed Uttenhovius interim,
Licet sepultus, ex honore duplice
Agit vigetq; vivus inter angelos
Beatitate mentis, inde nominis
Sui celebritate; quippe gloria,
Sibiq; parta fama nescit emori.

Sebastianus Hornmolt. D.

ANAGRAMMATISMUS.

CAROLUS UTTENHOVIUS

HVIVS ARTES COLO NVTV.

O Mire placidum, bonum, piumq;
Vatem, Castalidum novem sororum
Mysten Utthovium tot inter oræ
Germanæ proceres! pol HUIUS ARTES
Mirabundus ego COLO probatas
A Graiis Latiisq; candidati
Perfectiq; chori Deabus, ore
Si non, attamen addecente NUTU.

Sed

Sed cur de facie mihi Poëta
Hic non cognitus est, ut intueri
Mirariq; satis queam tot artes
Illius, simul ingenI vigores,
Nec non judicium peracre planè?
Testantur satis istud antè puri
Libri publicitus dati, lepôre
Pleni, cognitione pleniores,
Sed plenissima metra Christianâ
Doctrinâ, satis aurei libelli,
Vt nihil loquar interim prealtis
De virtutibus istius Poëtæ,
Aut de nobilitatis eminentis
Statu sive gradu, vel inclitarum
Rerum pondere, de tonante linguæ
Nervosæ gravitate, de sagace
Et crebro studio. Sed ecquis istud
Bonum corporis atq; mentis æquet
Cælo laude sua sat universum?
Jam quum deficiat mihi facultas
Tanto cum sene colloqui, Jehovam
Ex cordis precor intimo recessu,
Vt hunc incolumem virum reservet.

1596.
Sebast. Hornmolt. V.J.D.
ac Poëta coronatus.

IN EFFIGIEM NOBILISSIMI D. CAROLI Utenhovij.

PIngere dum Gnydiam forma excellẽte Dionen
Quærit Apelleæ docta cupido manus:

Non unam fertur veste exsinuasse puellam,
Arti sicq; suum conciliasse decus.
At si quis vera cupiat sub imagine Patrem
Musarum in tabulæ proposuisse quadra.
Non opus hunc atq; hunc istumq; requirere Phœbi
Cujus ad exemplar fiat agalma Dei.
Tantum Utenhoviadæ sit vultum pingere Belgæ.
Usq; adeò facies unà duobus erit.

Janus Gruterus F.

IN OBITUM NOBILIS AC DOCTIS. VIRI D. CAROLI Utenhovij Neochthonis C.F.

EPIGRAMMA.

Immodicè nunquam migrantem ad sydera flebo,
Cui fuit in Christo vita beata mori.
Nam quanto superant cæli discrimine terras,
Tanto est cælesti vita caduca minor.
Non tamen inficior, quin sit lacrymabile damnum,
Quod parit illustris mors inopina viri:
Nec renuo iratum esse Deum, quum chara reposcit
Gratus ab ingratis organa quæ dederat.
Causa tamen nulla est, cur non memorabile nomen,
Sit, quorum probitas non simulata fuit.
In quibus, ô fœlix, meritò censeris ab omni,
Cui tua nota fuit vita peracta, vivo,
CAROLE; nam reputans quid sit pietatis imago
Mortua, quid sterilis fructibus arbor item:
Quid sit vaniloquûm sermo fucatus, & ipsa
Relligio tantùm nomine operta Dei:
Quid sit vana fides, nimirùm informe cadaver,

Et quid nobilitas moribus orba suis:
Aversatus eras cuncta hæc, vt regia virtus
Excepta hospitio, fida magistra foret.
Namq; fuit cordi pietas, non arida, pascens
Optatis homines frugibus innumeros.
Sicut amœna suos perdulces porrigit arbor
Fructus, quos avido carpere cuiq; licet.
Frugibus ut quenvis Cimon pascebat Athenis
Hospitem, & in cunctos officiosus erat.
Nemo recessit enim propriis ex ædibus abs te
Quin aliquid læta mente referret opis.
Quum pietas igitur, promissis nixa futuræ
Vitæ & præsentis, fallere nos nequeat:
Spiritus atq; tuus cæli super astra receptus,
Vera beatorum gaudia percipiat:
His tua versiculis virtus pretiosa notatur,
Digna Poëtarum carmine Laurigerûm.
Quisquis enim pietatis amans, imitabile præbet
Exemplum, est celebris dignus honore viri.

Nathanaëlis Chambuti,
Verbi divini Ministri.

JACOBI GRASSERI
LYRICUM.

VT ver, ut æstas, ut pede præpete
Auctumnus exest, ut pluvias hyems
Adducit horas, anno iniquam
Præterito properans senectam!
Quo fontium vis, quo viror arborum,
Honosq; florum evanuit? heu jacent
Soli saliq; illustriores

Deliciæ, & placidi recessus?
Vtcunq; tandem flebilibus modis
Ploret Napæarum chorus asperis
Flores procellis rariores
Et nemorum perijsse frondes
Amœniores Phœbus & inclyta
Minerva fletu magnanimum dolet
Heu CAROLUM *ereptum æviternos*
Cui indiderunt genii vigores.
Abjecta eburnâ Melpemone lyrâ
Tristi susurro nunc elegos chely
Committit, æternos alumni
Cum Charisin meditans honores.
O dura fati, dura dies facem
Gavisa tantam extinguere, quâ Themis
Quâ Musa, quâ divinâ Virtus
Æthereos iter ad recessus,
Fontesq; Pindi ostenderat illices
Et Mœnali acres, queis Aganippides
Collegerant nuper corollas,
Pieriumq; anadema vestræ
Fronti URENHOVI, *quod vario heu male*
Flaccere lesso plangimus & comis
Detractum honoris sæviore
Atropos imperio invidoq;
Vrgente fato condimus arculâ
Concussi atroci vulnere: nunc modò
Heu conscij jacturæ, & almæ
Heu Patriæ Patris, & Patroni!
Ego heu maligni pectoris entheo
Pertæsus ævi carmine lugubri
Inscripsero carmen sepulcro

Ingenii

Ingenij generosioris.
Æterna vestri buccina, dum Themis
Et sancta Virtus exuvias tui
Heu corporis lauri rosæq;
Implicitas foliorum honori
Resuscitanti reddiderint DEO
O ille tandem sol veniat polis
Exortus optatis, sacramq;
Jungat amicitiam peremne
Victuram in ævum. tu fruere Angelis
Conjuncte divis nectare & inclytis
Cum vatibus magnum Jehovam
Perpetuo celebra canore.

Ejusdem Epitaphium.

Hoc Themis, hoc Charisin lacrymantibus inclyta (Virtus
Deposuere suas cespite delicias
Fama per occiduas, per Eoas altior oras
Nomen agit, genius regiam Olympi habitat.

IN OBITUM CAROLI UTENHOVII NAENIA Encomiastica.

Carolus hîc sit⁹ est Utĕhovius ille Neochthon
Flandrorũ quē Metropolis ter maxima Gãda
Patritiũ genuit: Rhodan⁹, Rhenusq; tricornis
Quem tenuêre: truci at rapuit mors improba dextra.
Ipsum hunc postremis vitæ ampla Colonia lustris
Paverat, atq; extra tumulari mœnia vidit,
Sunt ubi Christiadum monumenta, exosa Papistis.
Si rogitas forsan patria cur tam procul alma
Istis maluerit in agris sua condier ossa.

Certè ipsum pepulit charißima patria nunquam,
Linquere néve illam vitium, vel jußit egestas;
Sed pietatis amor, sed pax, qua terra carebat
Flandrica, doctorum & consortia chara virorum.
Captat avarus opes, petit ambitiosus honores,
Res magna est aliis generoso sanguine nasci,
Majorum aut factis sibi conciliare favorem:
Hic quoq; nobilibus planè est genitoribus ortus.
At non tàm patria curæ inclarescere laude
Quàm propria virtute fuit: Matrisve cruenti
Impia sectari sacræ quàm castra Minervæ.
Magna etenim quantum debet Verona Catullo,
Sulmoq; Nasoni, doctoq; Venusia Flacco:
Tantum huic magna suo debebit Flandria civi.
Tres idem hic linguas, titulum queis Pontius olim,
Signavit Christi, promptus callebat ad unguem.
Capnio magne tibi, tibi nil divine Tremelli
Concessit lingua in sacra, Stephanóve Pelasga,
Summorum in Latia ast fuit æmulus usq; virorum.
Vt taceam linguas quatuor, quibus orbis ubiq;
Vtitur Europes elegantibus atq; politis,
Quarum quæq; ipsi fuit ut vernacula nota.
Sic animi varijs excultus dotibus, atq;
Muneribus Charitum, viridi vegetaq; senecta,
Ordinibus gratus cunctis, placidè obdormivit.
Vividus hinc (Christo qui debitus) astra petivit
Spiritus: at vili hac corpus requiescit in urna.

Matthias Quadus
ludebat.

In

In obitum

ANTIQVA GENERIS NOBILITATE, NEC NON INsita virtute eruditione & pietate insignis viri,

D. CAROLI VTENHOVII Neochthonis,

ELEGIA LVGVBRIS.

PRævia Phœbæi currus Aurora seniles
Dum fugit amplexus, Dum Cephalumq́ gemit:
Aëriaq́ gemit cœlebs dum turtur ab ulmo:
Deflet & extinctum Daulias ales Itym:
Languenti mœstos compono pectine versus,
Et querulo tristes pectore mitto sonos.
Leucotboes justa est nimium querimonia Prognem,
Et castam ad gemitus causa subegit avem.
Scilicet & turtur gemit, & Thaumantis amicum,
A nato luctum Cecropis ales habet.
Flevit ut Hermione rapta genetrice; gemebat
Sublata vates conjuge Threicius.
At mihi nec nati, nec questus fata parentis
Eliciunt; gravior causa doloris adest.
Ille tibi genitor, Phœbo lectissima pubes,

Ille tibi soboles, turba novena, fuit:
Sub gelido cujus jam condidit ossa sepulchro
Invida, quæ nulli parcere Parca potest.
Cui non funereo spargentur lumina fletu,
Dum socius rapidis deseret ossa rogis?
Læsibilem solo pede cùm trajecit Achillem
Tindaridos raptor proditione potens,
Humebant Danaum lachrymis manantibus ora,
Ingemuit genitrix Æmoniusq; parens.
Myrmidonumq; phalanx fusco velamine texit
Corpora, texerunt Nereidumq; chori.
Hectore sublato manibus sua pectora planxit
Quisquis Dardaniâ duxit in urbe diem.
Dum cadit Æmathij proles generosa Philippi
Effudit planctus victa dolore cohors:
Victa dolore cohors, totum quæ vicerat orbem,
Quæ dare præcipiti nescia terga fugæ.
Innumeras gentes lugentes nomen Agrippæ
Quæ tulit urbs, lachrymas vidit & innumeras
Dum tibi fila legunt mœrentes ultima Parcæ,
CAROLE, & extremum pectora frigus habet.
Et ferè FLODROPIAM pallentes misit ad
Cum socio thalami mors inopina pij. (umbras
Invitus ducit vitales spiritus auras,
Baucidis & casto pectore vota fovet.
Hos virtus, pietas, mores junxêre: fuitq;
Conjuge vir dignus, fœmina digna viro.
Haud cupit, haud potis est lachrymas retinere caden-
Quæ cœpit magna parte carere sui. (tes
Nec tibi, fida thori consors, ea funera soli
Sollicitos gemitus signa doloris alunt.
Non vos Parnassum, non vos Helicona, Poëtæ,

Quæritis in madidas imbre cadente genas.
Mæoniæ lachrymas,dulci pro carmine,fundunt.
Vix solitum carpit Phœbus ephebus iter.
Rhenus & ipse gemens,imoq; reconditus antro
Luctisonis rapidas fletibus auget aquas.
Nec potis assueto componere tramite fluctus,
Auctis dum tumulum lambit & ambit aquis.
Crinibus en fœdè mœret Germania passis:
Atque suum deflet Flandria mœsta decus.
Lingua Pelasga dolens Latiam Hebræamq; sorores
Accessit luctus nuntia certa sui.
Dissimilesq; sui Charites rupêre capillos,
Quarum lugubris fertur ad astra sonus.
Flete quibus claro splendescit stemmate virtus,
Dum cadit hic veræ nobilitatis honos.
Et vos,Doctores,depromite corde querelas,
Dum cadit Aonij laus decusq; chori.
Tu quoq; Pegasidûm studijs addicta juventus,
Testeris luctus carmine,vestes sonis.
Hic poterat facili te sistere tramite Pindi
Ad juga,Parnassi cui vita nota foret,
Imbuerat puerum Pimplæo nectare Daphnes
Augur amans viridis,præbueratq; chelim
Calluit hic linguas,virtutes calluit,omni
Doctrina splendens & pietate fuit.
Displicuêre olli pictai vestis & auri
Ornatus,expers ambitionis erat.
Huic gratum virtute decus,non quærere palpo:
Principibus tamen haud gratior alter erat.
Quid memores mores? Quid numen amabile frontis?
Quid summam, Uranie,cum pietate fidem?
Aurea simplicitas,mens nescia fallere,cordi

Huic fuerat veræ relligionis amor.
Hic sanctas coluit vigilanti corde Camœnas,
Et studijs tempus mitibus omne dedit.
Heu mihi! quot letho Clotho dat sæva labores?
Cum tanto pereunt, quot monumenta viros?
Nam qui multa dedit laudati signa laboris,
Plurima doctrinæ, plura daturus erat.
Ergo age, sancta cohors, vultu profitente dolorem,
Mœnia luctisonis ampla repleto sonis.
Perfuso & lachrymis myrrham, laurosq́ virentes
Injcias tumulo, puniceasq́ rosas.
Hinc odor, hinc vastum sese diffundat in orbem:
Nec fiet extincti fama sepulta viri.
Quid moror? En Phœbum portantes lumina currus
Adducunt, nitido qui ferat axe diem.
Iamq́ vale, Aonidûm vir gloria certa sororum,
Qui colis Elysii culta vireta soli.
Vivet honos operum, laurus dùm Phœbus amabit,
Dum vatum vivent carmina, vivet honos.

Nicolaus Viretus
Thononiensis.

IDEM IN EUNDEM.

CAROLE, mirabar tua funera pectore volvens,
Augusto augustũ mense perire virũ
Scilicet & Clotho mensis temeravit honores,
Hoc UTENHOVIO tristia busta parans.
Et primùm lætus fusco sua terga colore.
Occuluit mensis fata severa gemens.
Ergò angusta dies condigno nomine dici

Debuit

Debuit, hos gemitus, hasq; ferens lachrymas.
Ut doctrina subit, pietas, virtusq;, fidesq;
Quas non extinguit stridula flamma rogi:
Tum diversa meæ surgit sententia menti,
Quæ stabiles vero promit ab ore sonos.
Est augusta dies bis, qua Romana triumphum
Augusti haud celebrat læta juventa ducis:
Sed qua cælesti morientem excepit ab arce
Angelici vatem læta caterva chori.
Cujus facta manent, operosæ & gloria Musæ
Contigit Eoos Hesperiosq; sinus.

EIUSDEM IN EUNDEM

Sapphica

Cum Anagrammate,

CAROLUS UTENHOVIUS

TUUS HONOS CEU LAURI.

O *Mine incluso tituloq; nomen*
Sæpius gaudens referat futura
Carole, Id vestrum docuisse versa
Littera monstrat.
Nam viget semper celebris TUUS CEU
Est HONOS LAURI *fugiens salacem*
Delium Daphne reperit virentis
Frondis honores:
Dum lares gratos patriæ relinquis,
Carole, ut scortum fugias, Quiritum
Quod regit colles, retines perennis
Præmia famæ.

Ut viret laurus, decoratq; crines:
Sic vigent laudes, variosq; honorant
Metra doctrinæ monumenta, Musa
Quæ tua fudit.
Innuba hæc quamvis superos reliquit
Non caret cultu, thalamosq; multi
Ambiunt; doctos ea sola casto
Urit amore.
Carolus nullam sobolem reliquit:
Hunc tamen semper coluit parentem
Ceu suum, fido colit & piorum
Pectore turba.
Quæsijt musis, genuitq; Christo
Liberos, summa pietate sacri
Collis ostendens iter, ut docendi
Arte valebat.
Gandavum primo decoravit ortu,
Nomen ad terras volitat remotas,
Spiritum servat polus, illius Co-
lonia corpus.

TS

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτόν.

Κάρολον οὐκ ὀλίγοισιν ὑποκνήσαντα πόνοισιν
Τηλόθι τῆς πατρίης ὅταν ἔλλαβε μοῖρα κραταιή,
Οἰκισμοὺς μερόπων περὶ θνητῶν ἤλυθε φήμη,
Καὶ περὶ παρθενικὰς μεγάλου Διὸς ἀγλαὰ τέκνα,
Πρὸς δὲ θεοὺς ἱεροὺς ἄρ᾽ ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντας.
Δὴ τότ᾽ Ἀρχιππεῖνον δῖος χόρος ἦλθεν ἐς ἄρυ.
Τρεῖς χάριτες, Πειθώ, Ἥρη, ξὺν Παλλάδ᾽ Ἀπόλλων
Πᾶσαι δὲ Μνημοσύνης, καὶ θείων πᾶσα γενέθλη.
Ἐν δὲ τάφῳ γεραραὶ αἱ Μοῦσαι ἔγραφον αὐδὴν,
Ἔνθα κλέος κεῖται μουσέων ΚΑΡΟΛΟϹ ΟΥΘΕΝ
κὼ ὉΒΙΟΣ στοίχοις, ὃν πάλλας πάντα δίδαξεν:
Ἄφθιτον οὐ κῦδος τελέθει, καὶ μήποτ᾽ ὀλεῖται.

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἔνθ᾽ δ᾽ ἄχος φανερὸν Μουσέων γαῖα καλύπτει
Τοὔνομα νῦν κόσμος, πνεῦμα δ᾽ ὄλυμπος ἔχει.

TIRONS AU CIEL.

G 4

REGRETS SVR LA MORT DE MONSIEVR UTENHOVE.

Harpocrate pensif, triste, morne, aime-somne
Or as tu fait valoir ton pescher & ton loup,
D'une l'ugubre main retenant en vn coup,
La langue d'Apollon, des soeurs, & d'Angeronne.

Le docte Delphien sa lyre plus nentonne,
Le sainct Choeur est retif soubs vn autre moussé,
La mere d'Action a le front herissé:
Berecynthe auec eux iette ius sa courronne.

Le Sminthien se deult de perdre son sonneur,
Le Choeur son nourrisson, Angeronne son heur,
Et Cybele son bien par le rapt d'UTENHOVE.

Non, leur dit le Destin, iacoit que le cercueil
Emprisonne Ses os, ostez pourtant ce dueil,
Car pour iamais son los sera d'iniure sauue.

Au mesme.

Ce qu'est douceur au miel, & la fleur a l'herb'age:
Ceres sur nos guerets, a nostre chef les yeux,
Aux nymphes le beau teint, & Phoebus par les cieux
VTENHOVE l'estoit parmi ceux de son aage.

Nature en luy monstroit vn tresparfait ouurage.
Ce nestoit que douceur, que foy, que charité
Que sçauoir, que vertu, qu'amour, que verité.
Qui dardoit ses rayons par ce terrrestre ombrage

Quand

Quand Dieu l'appelle ainsi, Athlete glorieux,
Au lieu de verd laurier Je te donray les cieux,
Monte, car le monde est d'vn tel thresor indigne.

Il eust dit, lors soudain l'esprit au ciel vola,
Le corps roide & sans pouls au tombeau deuala,
Et son renom remplist ceste ronde machine.

Dan. Tauel Payernois.

Quadrain

Chronologique comprenant le iour, le mois, & l'an de la mort de Monsieur C. UTENHOVE.

V tenho V e C hen V tressa V ant & tressage
Trespassa D ans C o L ogne; entrant aV port he V re V X,
A I ns I Q V e se passo I t, L A V g V ste C ha L e V re V X;
A V sa L V ta I re abor D, parfa I sant son V oyage.

David le Clerc L.

Ein Teutsches Acrostichis, welche Fr. Margretha Frehers eine geborne von Böckin / jhrem lieben Vettern / vnd in der Hebreischen Sprach gewesenen Rabino oder Lehrmeister zu danckbarer gedechtnuß / auff sein selige heimfarth gemacht vnd nachgelassen.

K ein kunst / verstand / befind ich jtz /
A uch keine klugheit / sinn vnd witz /
R echtfertigkeit / Gottsforchtigkeit /
O dr was man rühmet weit vnd breit /
L eichtlich dem schlaff kan widerstehn.
V iel weniger dem todt entgehn.
T eutsch / Welsch / Frantzoß / ich wol verstundt /
H abs gredt geschribn / auß rechtem grundt /
D er Heilgen sprach ein außbund gar /
E in Griech / Lateiner / fix ich war /
N och als ich was zu ruh hingangen /
H at mich der tödtlich schlaff vmbfangen /
O hn alle klag / sorg / angst / odr pein;
V or solchs ich Gott mag danckbar sein.
E in seligs ort mir baß gefelt /
N ur VTH DEN HOVEN dieser Welt.

Gendt

Vtenhoff gar aLt zV CoLLn stIrbt

Gendt
Ohn endt
Bey jederman
Deß lob wird han
Daß sie erst bracht auff diese Welt
Den UTENHOVIUM außerwelt
Von Gott/daß er der Christengmein
Ein Perlein köstlich wer vnd rein.
Der Gottesforcht/ holdtseligkeit
Ein Spiegel war zu allerzeit.
Mildt/gütig frey/
War auch darbey.
Der MUSEN schar
Ein ziert er war
Im Hebraisch
Hat kum seins gleich
Griechisch Latein
War jhm gemein.
Darumb bey Keysren Fürsten Herren
Gehalten wardt in grossen ehren
Biß an sein endt. Sein fleisch/gebein
Alhie schläfft vnder diesem stein.
Sein Sehl in frewdt Gott bey sich helt/
Sein Nam lebt ewig in der Welt.

Den Letsten AVgst: ein gVt erVVirbt

VVeLChs nICht VerDIrbt.

Deo reLIgIosè VIXIt annos seXagInta qVatVor Menses qVatVor.

Guil. Fabric. Hildanus cum mœrore & lachrymis
L. M. Q. P.

Index Capitum
hoc in libro comprahensorum.